

Práce s poezií pro děti v Mateřské škole

Eliška Zvonková

Bakalářská práce
2023

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Eliška Zvonková
Osobní číslo: H20973
Studijní program: B0112P300001 Učitelství pro mateřské školy
Forma studia: Kombinovaná
Téma práce: Práce s poezií pro děti v mateřské škole

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury o práci učitele s literaturou pro děti a mládež.
Vymezení terminologie a teoretických východisek o rozvoji čtenářské gramotnosti v podmínkách mateřské školy.
Zpracování sady aktivit zaměřené na rozvoj čtenářské gramotnosti dětí předškolního věku prostřednictvím poezie pro děti.
Realizace a ověření sady aktivit v mateřské škole.
Evaluace sady aktivit a zpracování doporučení pro praxi v mateřské škole.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- Babiaková, S., & Venzelová, J. (2017). Skúmanie detských prekonceptov o fenoménoch jazykovej a literárnej gramotnosti. *Gramotnosť, pregramotnosť a vzdelávanie*, 1(2), 23–42.
- Besedová, P. (2014). *Literatura pro děti a mládež ve výuce cizích jazyků*. Hradec Králové: Gaudeamus.
- Chandra, D. (2021). *Reading Literacy in the World* [Online]. Surabaya: Faculty of marine technology. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/355981635_Reading_Literacy_In_The_World.
- Laufková, V. (2018). Čtenářská gramotnost z pohledu rámcových a školních vzdělávacích programů. *Gramotnost, pregramotnost a vzdelávanie*, 2(1), 29–61.
- Vraštilová, O. (2014). *Dětská literatura a čtenářská gramotnost v cizím jazyce*. Hradec Králové: Gaudeamus.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Hana Navrátilová, Ph.D.**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **18. listopadu 2022**

Termín odevzdání bakalářské práce: **28. dubna 2023**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. PhDr. Mgr. Marcela Janíková, Ph.D.
ředitelka ústavu

Ve Zlíně dne 18. listopadu 2022

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně 11.4.2023

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídá k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce má teoreticko-aplikační charakter, přičemž jejím tématem je „Práce s poezií pro děti v MŠ“. Věnuji se v ní gramotnosti, konkrétněji pak gramotnosti čtenářské a čtenářské pregramotnosti. Dále jsem sumarizovala poznatky o literatuře pro děti a mládež, v rámci, které jsem se dále věnovala přímo básnické tvorbě pro děti, blíže pak žánrům poezie, které vycházejí ze slovesného folkloru. Vytyčila jsem zde i pět známých českých autorů, kteří tuto poezii tvořili. Cílem praktické části je vytvoření sady aktivit, která obsahuje činnosti zaměřené na práci s dětskou poezií v prostřední mateřské školy. Úplným závěrem celé práce je zpracování sady aktivit, realizované v praxi, evaluace a doporučení pro praxi v mateřské škole.

Klíčová slova: dětská literatura, čtenářská pregramotnost, poezie pro děti, slovesný folklor

ABSTRACT

This Bachelor thesis has a theoretical-application character, with its theme being "Working with Poetry for Children at the Met." I dedicate myself to literacy in it, and more specifically to literacy in reading and reading preliteracy. I further summarized my knowledge of literature for children and young people, within which I further devoted myself directly to poetry for children, closer to genres of poetry that are based on verb folklore. I also listed here five well-known Czech authors who made this poetry. The practical part aims to create a set of activities that includes activities aimed at working with children's poetry in the middle kindergarten. The complete conclusion of the whole work is the processing of a set of activities, implemented in practice, evaluation and recommendations for practice in nursery school.

Keywords: children's literature, reading preliteracy, poetry for children, vernacular folklore

Tímto bych ráda poděkovala paní PhDr. Haně Navrátilové, Ph.D. za její ochotu, trpělivost, cenné rady i připomínky, a především za odborné vedení mé bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 GRAMOTNOST.....	13
1.1 ČTENÁŘSKÁ PREGRAMOTNOST A GRAMOTNOST	14
1.1.1 Vnitřní a vnější faktory ovlivňující čtenářskou gramotnost.....	15
1.1.1 Ukotvení čtenářské gramotnosti v kurikulárních dokumentech.....	16
1.1.2 Význam rozvíjení čtenářské pregramotnosti v mateřské škole.....	16
2 DĚTSKÁ POEZ ROZVÍJEJÍCÍ ČTENÁŘSKOU GRAMOTNOST	18
2.1 CHARAKTERISTIKA DĚTSKÉ LITERATURY	18
2.1.1 Funkce dětské literatury	19
2.1.2 Žánry dětské literatury	20
2.2 BÁSNICKÁ TVORBA PRO DĚTI A MLÁDEŽ	22
2.2.1 Vznik básnické tvorby pro děti a mládež.....	23
2.2.2 Žánry poezie vycházející ze slovesného folkloru	23
2.3 ZNÁMÍ AUTOŘI ČESKÉ POEZIE PRO DĚTI.....	25
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	28
3 SADA AKTIVIT ZAMĚŘENÁ NA PRÁCI S DĚTSKOU POEZIÍ	29
3.1 CÍLE SADY AKTIVITY	29
3.2 PLÁN REALIZACE SADY AKTIVIT.....	29
3.2.1 Místo realizace	29
3.2.2 Subjekty realizace	30
3.3 ČASOVÝ HARMONOGRAM.....	30
3.4 OBSAH SADY AKTIVIT	31
3.5 DIDAKTICKÉ STRATEGIE AKTIVIT	31
3.6 PRŮBĚH REALIZACE SADY AKTIVIT	34
3.6.1 Aktivita č. 1	34
3.6.2 Aktivita č. 2.....	37
3.6.3 Aktivita č. 3	40
3.6.4 Aktivita č. 4.....	43
3.6.5 Aktivita č. 5.....	46
3.6.6 Aktivita č. 6.....	48
3.6.7 Aktivita č. 7.....	51
3.6.8 Aktivita č. 8.....	53
4 EVALUACE PROJEKTU.....	55
4.1 EVALUACE SADY AKTIVIT	56
4.1.1 Aktivita č. 1	56
4.1.2 Aktivita č. 2.....	57
4.1.3 Aktivita č. 3.....	58

4.1.4	Aktivita č. 4.....	60
4.1.5	Aktivita č. 5.....	61
4.1.6	Aktivita č. 6.....	62
4.1.7	Aktivita č. 7.....	63
4.1.8	Aktivita č. 8.....	64
	U TÉTO AKTIVITY NASTALA ÚPLNÁ SHODA VE VŠECH STANOVENÝCH KRITÉRIÍ. I PŘESTO, ŽE TÉMĚŘ VŠECHNY DĚTI POHÁDKU ZNAJÍ, BYLY ZVĚDAVÉ A NAPJATÉ, PROTOŽE BYLA VE VERŠOVANÉ FORMĚ, TUDÍŽ TO BYLO OPĚT PRO DĚTI NĚCO NOVÉHO. JAKO POMŮCKY JSEM MĚLA OBRÁZKY DĚJOVÉ POSLOUPNOSTI, KTERÉ DĚTEM POMOHLY PŘI PŘEVYPRÁVĚNÍ DĚJE. CÍLE SE MI PODAŘILO NAPLNIT.	65
4.1.9	Komparace mezi vlastní sebereflexí a hodnocením učitelkou	66
5	DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	68
	ZÁVĚR	70
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	72
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	74
	SEZNAM OBRÁZKŮ	75
	SEZNAM TABULEK.....	76
	SEZNAM PŘÍLOH.....	77

ÚVOD

Jelikož jsem již od útlého věku měla ráda poezii a sama jsem se účastnila recitačních soutěží, proto jsem si vybrala téma „*Práce s poezií pro děti v mateřské škole*“. Jedná se o bakalářskou práci, která je teoreticko-aplikačního charakteru. V rámci teorie jsem se věnovala dvěma hlavním kapitolám, které jsou dále členěny na několik menších podkapitol. První a zároveň úvodní kapitolou je „*Gramotnost*“, která s tématem úzce souvisí. V této kapitole se zabývám jak všeobecnou gramotností, tak i čtenářskou a předčtenářskou gramotností, protože si myslím, že předčtenářská gramotnost nebo-li čtenářská pregramotnost je obsáhlou a typickou oblastí, která se v mateřských školách rozvíjí, a to prostřednictvím mnoha činností, mezi které můžeme zařadit právě říkadla či básně. Dále jsem v návaznosti na tento pojem stručně popsala ukotvení gramotnosti v RVP PV a RVP ZV, vnitřní a vnější faktory ovlivňující gramotnost a v neposlední řadě i význam rozvíjení této oblasti v mateřské škole.

V druhé kapitole se můžeme dočíst o literatuře pro děti a mládež, konkrétně pak o jejích funkcích, a to z pohledu několika autorů, dále o jejích rysech nebo žánrech. V rámci žánrů jsem vytyčila tři hlavní skupiny, do kterých například patří žánry jako je pohádka, mýtus, epos, říkadla, básně aj. Jak již vyplývá z tématu, zaměřila jsem se v rámci dětské literatury, na básnickou tvorbu. Zde jsem se zabývala vznikem poezie a jejím významem pro děti. Mnoho dřívějších autorů vycházelo ze slovesného folkloru, proto jsem se v druhé kapitole zabývala opět žánry dětské poezie, ale tentokrát těmi, které vycházejí z již zmiňovaného slovesného folkloru. V návaznosti na tuto podkapitolu jsem si vybrala 5 známých českých autorů, kteří tvořili poezii pro děti. Mezi tyto autory jsem zařadila Františka Hrubína, Josefa Kainara-zakladatele nonsensu, Josefa Kožíška, Josefa Václava Sládka a doposud žijícího autora Jiřího Žáčka. V rámci stručného popisu jejich tvorby jsem vždy uvedla jejich známá díla.

Druhou částí této práce je praktická část, v rámci, které jsem zpracovávala sadu aktivit, zaměřenou na práci s veršovanými texty. Sada aktivit se skládá z 8 aktivit, které byly realizované v mateřské škole, která se nachází ve Zlínském kraji, a to po dobu 8 dnů. Subjekty realizace byly děti ve věku od 5 do 7 let. V podkapitole, která nese název „*Obsah aktivit*“ se můžeme dočíst o jednotlivém průběhu dané aktivity, který je obohacený o vzájemné rozhovory s dětmi a následné fotografie.

Po realizaci aktivit byla zpracována evaluace, která se skládala z mé vlastní sebereflexe a z hodnocení učitelkou, přičemž na základě těchto obou hodnocení byla vytvořena komparace pomocí kladů a záporů, které jsem si stanovila jak já, tak i pozorující učitelka. Na základě evaluace jsem stanovila doporučení pro praxi.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 GRAMOTNOST

První kapitolou je čtenářská gramotnost, která úzce souvisí i s poezií. Prostřednictvím poezie pro děti rozvíjíme různé jazykové roviny, které jsou důležitým základem pro prvotní čtení.

Zaměříme-li se na samotnou obecnou gramotnost, můžeme ji považovat za novější pojem, který se ještě nedostal do celého světa. Tento pojem se dostal do Evropy až v 18. století, a to konkrétně do Skotska, Švýcarska a Francie. Důvodem rozšiřování gramotnosti do dalších zemí bylo mnoho změn v různých sférách. V rámci ekonomiky docházelo k ekonomickému růstu a například v kulturní sféře pak docházelo k uzákonění povinné školní docházky. Velký podíl na rozšiřování má taky vynalezení knihtisku nebo národní a jazyková hnutí. Pojem gramotnost není univerzálně definován, a to kvůli proměnám v již zmiňovaných sférách. Mnoho jednodušeji se dá definovat negramotnost, která se ale liší podle státu, tudíž se taky nejedná o žádnou univerzální definici. Negramotným člověkem v rozvojových zemích je ten, který neumí číst ani psát, kdež to vývojové země považují za negramotného zase toho, kdo neumí zpracovávat informace, které vycházejí z daného textu. Jelikož ani zde nebyla jasná definice, proto samotné UNESCO přijalo definici, která je platná a dodnes používaná. Definice zní: „*Negramotnou je osoba, která je schopná pouze čtení a psaní jednotlivých písmen (znaků, číslic) a svého vlastního jména, stejně jako ta, která umí přečíst a napsat pouze rituální texty.*“ (Rabušicová, 1990, s. 260 in Košek Bartošová, 2014). V oblasti pedagogiky dochází k získávání gramotnosti na prvním stupni základních škol, kde se učí žáci číst a psát. S těmito oběma činnostmi můžeme děti seznamovat už v mateřských školách. Když se řekne gramotnost, většina si tento pojem první spojí se čtením a psaním, ale nezahrnuje pouze tyto dvě činnosti, nýbrž do ní spadá mnoho dalších činností, které patří do jazykových kompetencí. Například se jedná o tyto jazykové kompetence: poslouchání, mluvení, porozumění, poznávání atd (Košek Bartošová, 2014).

Doposud jsem v úvodu této kapitoly psala o gramotnosti, která zahrnuje pouze psaní a čtení. Dříve opravdu do gramotnosti spadaly jen jazykové kompetence, jenže obsah gramotnosti se nemění pouze na základě různých kultur, ale mění se taky na základě času, což znamená, že v dnešní době se netýká pouze čtení a psaní, ale dalších jiných oblastí, od kterých jsou odvozeny nové druhy gramotností, které vycházejí ze základních dovedností této doby. Jedná se o gramotnost počítačovou, matematickou, přírodovědnou, finanční aj (Košek Bartošová, 2014).

1.1 Čtenářská pregramotnost a gramotnost

Již zmíněným a dle mého názoru nejzákladnějším druhem gramotnosti je tedy čtenářská gramotnost. První fází, která začíná již v raném věku je čtenářská pregramotnost, která je ovlivňována sociokulturním prostředím, ve kterém dítě žije a kterého ve velké míře ovlivňuje. Mertin & Gillnerová (2003) in Cibáková (2019) tvrdí, že osvojování čtení je vlastně proces, který trvá od narození dítěte a je téměř nepřetržitý. Tito autoři zastávají názor, že se děti s prvním čtením nesetkávají až na základních školách, nýbrž už od raného dětství, kdy se dostávají do kontaktu s obrázky daných předmětů či dějů nebo když začínají komunikovat. Máme hned několik definic pregramotnosti od různých autorů, ale všechny jsou víceméně stejné, odlišují se jen drobnostmi. Jádrem těchto definic je, že pregramotnost je komplex dovedností v oblasti čtení a psaní, které se utvářejí ještě před nástupem do školy, přičemž tyto dovednosti můžeme rozvíjet mnoha činnostmi, mezi které můžeme zařadit návštěvu divadel, knihoven nebo různé artikulační hry, cvičení podporující rozvoj řeči, čtení nebo dramatizaci pohádek a spousty dalších. Dle Tomanové (2015) in Cibáková (2019) by děti před nástupem do školy měly zvládat tyto činnosti: rozložení slova na slabiky a určení jejich počtu, rozlišení hlásky ve slově, vytváření rýmů aj.

Osvojování dovedností v této oblasti je důležitým mezníkem pro další rozvoj, tedy pro rozvoj čtenářské gramotnosti.

Jak jsem již zmiňovala, čtenářská gramotnost není jen o dovednosti číst a psát, ale taky o hlubší práci s textem, kdy vyhledáváme informace v textu, se kterými pak dokážeme dále pracovat. Podobně zní i definice, vycházející z výzkumu PISA. Dle autorky Laufkové (2018) spadá do čtenářské gramotnosti taky druh komunikace jedince, vztah ke knihám nebo četbě a sdílení vlastních zážitků, které nám četba umožňuje. Autorka je názoru, že za gramotně schopného považujeme takového člověka, který je vnitřně ke čtení motivovaný a který zvládne volit takové čtenářské strategie, které mu umožní lepší pochopení textu.

Tak jako všechny dovednosti, tak i čtenářská gramotnost má svá stádia vývoje, která zahrnují určité předpoklady k dalšímu rozvoji jedince. Švrčková (2011) in Košek Bartošová (2014) vymezuje tato stádia vycházející z ontogenetického vývoje. Prvním stádiem je *spontánní gramotnost*, která zahrnuje seznamování s řečí, sebevyjádření a napodobování svých nejbližších členů. U jedinců se vyskytuje od jejich narození až do 3 let věku. Následuje *elementární gramotnost*, která je již spjata jak s pregramotností, tak i s počáteční gramotností. Jedná se tedy o období, kdy dítě navštěvuje mateřskou školu až po druhý ročník

na základní škole. Třetím a zároveň pokročilejším stádiem je *bázová gramotnost*, rovněž nazývána jako školní gramotnost, v rámci, které dochází k funkčnímu používání již získaných dovedností, přičemž by žák měl být schopen zvládnout číst s porozuměním a dekodovat znaky. Závěrečným stádiem je *funkční gramotnost*, která se týká už těch jedinců, kteří dovršili 15 let. V rámci ní dochází k rozvoji gramotnostních kompetencí u dospělých (Košek Bartošová, 2014). Kromě stádia vývoje se můžeme setkat taky s vymezením šesti rovin čtenářské gramotnosti, které jsou součástí jedné z publikací ČŠI (2010), přičemž se tyto roviny vzájemně propojují a jejich význam je podstatný. První rovinou je *vztah ke čtení* a spočívá v tom, že jedinec má z četby radost a má vnitřní potřebu číst. Další rovinou je *doslovné porozumění*, které zahrnuje dovednosti jako je dekodování psaných textů a též porozumění na určité úrovni. Vyvozujeme-li závěry z textu, který jsme přečetli nebo text kriticky hodnotíme či posuzujeme, jedná se tak o *vysuzování*, které je též rovinou čtenářské gramotnosti. Posledními rovinami je metakognice, sdílení a aplikace, přičemž do metakognice spadá dovednost, v rámci, které zvládneme přemýšlet nad vlastním myšlením, to znamená, jak uvažujeme při výběru strategie potřebné pro lepší porozumění textu nebo při volbě způsobu vlastního čtení aj. Po přečtení textů (v MŠ se jedná nejčastěji o pohádky, příběhy, ale taky i říkadla a básničky) většinou dochází k *sdílení* (jedná se o další rovinu), kdy má jedinec možnost vyjádřit své pochopení obsahu textu, přičemž každý může text pochopit jinak, tudíž můžeme srovnávat rozdíly. *Aplikace* je poslední rovinou a spadá sem využívání četby k vlastnímu seberozvoji (Laufková, 2018).

1.1.1 Vnitřní a vnější faktory ovlivňující čtenářskou gramotnost

Jak už zní v nadpise, tato podkapitola se bude zabývat stručnému popisu jak vnitřních, tak i vnějších faktorů, ovlivňující rozvoj čtenářské gramotnosti.

Vnitřní faktory vycházejí z ontogenetického vývoje jedince společně se subjektivní složkou osobnosti, přičemž k těmto složkám řadíme věk, intelektuální úroveň, pohlaví, zdraví, volní vlastnosti, vnitřní motivaci, rozsah slovní zásoby a spoustu dalšího. Jedním z podstatných faktorů je již zmiňovaná intelektuální úroveň jedince, která ovlivňuje míru schopnosti porozumět a orientovat se v textu, slovní zásoby a taky vyhledávání informací. Do volních vlastností jedince spadají vlastnosti jako je pečlivost, vytrvalost, trpělivost, soustředěnost aj. a jsou podstatné pro výsledek práce, která se netýká pouze textu. Posledním vnitřním faktorem, který je též opět podstatný je samotná vnitřní motivace každého čtenáře, která by měla být u dětí podporována učitelem.

Do vnějších faktorů zařazujeme takové, které vycházejí z prostředí, ve kterém jedinec žije, dále pak vzdělávací systém daného státu, výchova a vzdělávání v domácím i školním prostředí, sociální a ekonomická úroveň státu, výukové metody a materiály, rodina a spousta dalších faktorů (Košek Bartošová, 2014).

1.1.1 Ukotvení čtenářské gramotnosti v kurikulárních dokumentech

Dovednost čtení máme zakotvenou i v Rámcovém vzdělávacím programu. Jelikož se ale děti se čtenářskou gramotností setkávají zejména na základních školách, je tato oblast víceméně charakterizovaná v RVP ZV. Již výše jsem uváděla, že v mateřských školách se jedná spíše o čtenářskou pregramotnost, v rámci, které připravujeme děti na prvotní čtení v základních školách. Čtenářská pregramotnost je taktéž obsažena v kurikulárních dokumentech, konkrétně v RVP PV, které obsahuje 5 oblastí, přičemž jednou z nich, která souvisí s tímto tématem, je „Dítě a jeho psychika“, do které spadá podoblast „Jazyk a řeč“, která nám nabízí širokou vzdělávací nabídku, prostřednictvím které můžeme u dětí v mateřských školách rozvíjet čtenářskou pregramotnost, pomocí aktivit, spadajících do jazykových rovin. Následně budou děti na pregramotnost navazovat na základních školách, kde se již vychází z RVP ZV, konkrétně pak z oblasti „Jazyk a jazyková komunikace“, jejíž cílem a smyslem je vybavit žáka dovednostmi a znalostmi, které jim umožní rozumět jazykovým sdělením a které je naučí vhodně se vyjadřovat aj (Vraštilová, 2014).

1.1.2 Význam rozvíjení čtenářské pregramotnosti v mateřské škole

Čtení má pro nás velký význam, neboť rozvíjí komplexně osobnost člověka. V mateřských školách mluvíme o čtenářské pregramotnosti, která úzce navazuje na gramotnost čtenářskou. Nejen rodinné prostředí, ale i mateřská škola má velký vliv na tento rozvoj. Proto by v mateřských školách mělo docházet k rozvíjení schopností a dovedností v této oblasti, a to prostřednictvím různých aktivit, které u dětí rozvíjí smysly, zrakovou a sluchovou analýzu či syntézu, orientaci v prostoru i čase, jemnou i hrubou motoriku, řeč, komunikační dovednosti, myšlení nebo fantazii a představivost (Tomášková, 2015). Dle autorky Chandrové (2021) je čtení a seznamování se s knihami velmi důležité, a to hned z několika důvodů. Prvním důvodem je to, že prostřednictvím knih si děti vytyčují své vlastní morální a etické hodnoty. Dalším důvodem je rozvíjení slovní zásoby a zlepšování komunikace dětí. Autorka je taky názoru, že prostřednictvím knih a četby získávají děti sociální výhody, a to prostřednictvím diskuse o příbězích, které jim byly čtené. Posledními důvody je zlepšování koncentrace a rozvíjení mysli.

Mnoho jedinců zastává názor, že pro čtení je důležité učení a poznání jednotlivých písmen, přičemž ale mnohem důležitější je rozpoznání detailů, ve kterých se písmena od sebe liší, jak vizuálně, tak i zvukově. Na základních školách se čtení vyučuje několika metodami, ke kterým například patří analyticko-syntetická metoda (Tomášková, 2015). Při analyticko-syntetické metodě vycházíme z mluveného projevu dítěte, jejíž podstatou je dělení celku na části a opačně (Fasnerová, 2018). Při analýze dochází k rozkladu slov na slabiky, které dále rozkládáme na hlásky. Při syntéze vykonáváme opačnou činnost, tedy skládáme z hlásek slabiky a z těch následně skládáme slova, která dále děti skládají do vět. V rámci této metody máme 3 etapy jednotlivého nácviku čtení, které se spíše vztahují už k žákům první třídy, ale první z těchto etap, která nese název „*jazyková příprava žáků na čtení*“, můžeme rozvíjet i s dětmi v MŠ (Košek Bartošová, 2014).

2 DĚTSKÁ POEZ ROZVÍJEJÍCÍ ČTENÁŘSKOU GRAMOTNOST

V druhé kapitole této práce se budu věnovat charakteristice dětské literatury. Popisuji zde rozdíl mezi intencionální a neintencionální literaturou, které vysvětlují její vznik. Dále se zde budu věnovat znakům, ale především funkcím a žánrům literatury pro děti a mládež. Jedním ze znaků, který je typický pro dětskou literaturu je potýkání se s dětskými problémy prostřednictvím hlavního hrdiny. Dalším znakem je jednoduchý jazyk, motivace aj. Jedná se o znaky, které odlišují dětskou literaturu od literatury pro dospělé. S dětskou literaturou je samozřejmě spojeno mnoho literárních žánrů, přičemž asi nejznámějším a nejtypičtějším žánrem pro práci v MŠ je pohádka, říkadlo a básnička. Právě poslední dva zmíněné žánry spadají do poezie, které se budu věnovat i v aplikační části. Závěr této kapitoly patří přímo básnické tvorbě, prostřednictvím které se dá velmi dobře rozvíjet čtenářská gramotnost a další oblasti s ní spojené.

2.1 Charakteristika dětské literatury

Za literaturu pro děti a mládež můžeme považovat literaturu takovou, jež je adresována přímo dětem, ale z historického hlediska taky ta, která byla psána pro dospělé jedince, přičemž postupem času se z ní stala literatura pro děti a mládež (Besedová, 2014). Mluvíme-li o dětech a mládeži, myslíme tím věkovou skupinu jedinců od 3 do 15 let. Toto věkové vymezení zastává více autorů. Besedová (2014) rozlišuje dva typy literárních textů určené dětem. Jedním typem textů jsou texty intencionální a druhým typem texty neintencionální. Rozdíl mezi těmito dvěma typy je takový, že texty intencionálního charakteru jsou určeny přímo pro děti a mládež, kdežto texty neintencionální byly určeny původně dospělým jedincům, přičemž postupem času se z nich staly texty pro mladší věkovou skupinu, tzn. pro tříleté až patnáctileté jedince. Jako příklad této druhé skupiny můžeme uvést báje, bajky, pohádky, pověsti, biblické příběhy a spousty dalších žánrů. Do podvědomí dětí se pak tyto žánry dostávají zejména prostřednictvím výuky literární výchovy a taky prostřednictvím ukázek v čítankách (Peterka, 2007).

Znaků, kterými se liší dětská literatura od literatury pro dospělé, je mnoho. Jedním z typických znaků je to, že hlavní postava často přibližuje danou typickou problematiku, s kterou se mohou tyto děti v daném věkovém období často potýkat. V knihách se objevuje méně postav, prostředí je jednoduché a dějová linie je většinou přímá. Čtenáři dokážou lépe porozumět činnostem, kterou postavy vykonávají, než-li tomu, co říkají. Proto je ideálem používat do příběhu velmi jednoduchý jazyk, právě proto, aby tomu dítě porozumělo

(Vraštilová, 2014). Dalšími znaky jsou stimulace, atraktivita a motivace. Tyto tři znaky považuje Besedová (2014) za klíčové, neboť díky nim se tak jednoznačně odlišuje dětská literatura od dospělé.

Mezi hlavní účely, které by měla dětská literatura splňovat, můžeme zařadit: podporu aktivního vztahu k jazyku, vytváření mravního a estetického hodnocení, ale především podporu spontaneity a fantazie (Vraštilová, 2014).

Gebhartová, in Vraštilová (2014) uvádí, že k rozvoji mravních a emočních hodnot dochází díky tomu, že právě dospělý jedinec může u dítěte rozvíjet kladný vztah ke knihám a podporovat tak dítě v rozvoji v různých oblastech. Dle ní se dítě samo nerozvíjí tak, jak s dospělým. Princip spočívá v zvládnání úkolů, které zvládne díky vedení či podpoře, protože samo by na ně nestačilo.

2.1.1 Funkce dětské literatury

Právě didaktická stránka má v literatuře pro děti a mládež významnější roli než v literatuře pro dospělé (Vraštilová, 2014). Besedová (2014) vytyčuje stejné funkce, ale přidává k nim ještě funkci kognitivní a imaginární. Taky uvádí, že právě estetická stránka se v průběhu vyvíjí a je tak v souladu s fyzickým, ale hlavně s psychickým vývojem dítěte. Estetická stránka dříve řešila pouze problémy spojené s krásou. V dnešní době se ale estetičnost nebere jako vnímání krásy, ale váže se paradoxně i k jejím kontrastem, jako je ošklivost. Estetická stránka je nezbytná pro osobnostní rozvoj dětí předškolního a školního věku. Poskytuje jim odpovědi na jejich otázky, může sloužit i jako motivace (Vraštilová, 2014). Osvojování jazyka, podpora představitosti a podněty k poznávání mravních a estetických hodnot nazývá Besedová (2014) jako další dílčí funkce.

Vytyčení funkcí literatury dle několika autorů:

(Toman in Vraštilová, 2014) uvádí tři funkce, vycházející z estetické interakce s čtenářem. První funkcí je funkce poznávací, jejíž cílem je poskytování věcných poznatků. Dále pak funkce výchovná (zde dochází k ovlivňování čtenářova myšlení, jeho citů a charakteru na základě toho, jaký zaujímá ideový postoj k ztvárněné skutečnosti) a estetická.

Peterka (2007) též uvádí 3 funkce, které nazývá jako estetické priority. Jedná se o tyto funkce: socializační, vzdělávací a imaginativní. Socializační má za úkol podpořit jedince v tom, aby byli sami sebou a byli schopni žít s druhými. Vzdělávací funkce dle Peterky podněcuje jedince k tomu, aby měli zájem o poznání života. Zde můžeme zařadit například

dětské encyklopedie. Se vzdělávací funkcí se pojí umělecko-naučná literatura pro děti a mládež, která zahrnuje naučnou fikci a faktografickou literaturu. Cílem naučné fikce je přiblížení mladistvým určité poznatky z filozofie nebo historie, a to prostřednictvím různých smyšlených postav. Tento typ tedy pracuje s fikcí. Můžeme zde zařadit např. „České dějiny očima Psa“ od autorky M. Drijverové nebo několik próz od českého pedagoga Eduarda Štorcha. Opakem literární fikce je faktografická literatura, která nepracuje s fikcí, ale se zážitkovými fakty a autentickými dokumenty. Často pracuje s tématy o skutečných osudech slavných autorů, přičemž jsou často sami hlavními postavami v jejich dílech. Většinou ve svých dílech píšou o svém dětství nebo do nich promítají své cestopisy (např. „*Chudý chlapec, který se proslavil*“ od J. Herbena, které je dílem o T.G. Masaryku). Poslední funkcí je funkce imaginativní, která podporuje fantazii, hravost a tvořivost.

Besedová (2014) vytyčuje též 3 funkce, které jsou jiné, než vytyčují výše zmiňovaní autoři. „*Jedná se o hédonistickou funkci (do určité míry slouží k dosahování uspokojení skrze zábavu, případně k vyhýbání se nechuti pomocí rozptýlení, útěchy, útěku od reality), informativní funkci (zprostředkovává znalosti daného stavu a situace) a kognitivní funkci (vytváří pomocí smyslových vztahů obraz jak dílčí reality, tak i celkový obraz světa a života vůbec).*“ (Besedová, str. 12, 2014)

Po vytyčení všech funkcí literatury od několika autorů vyplývá to, že by dětská literatura měla především být vytvořena tak, aby u dětí rozvíjela fantazii, představivost a celkový smysl pro estetiku. Dále by měla splňovat výchovnou funkci, která může ovlivňovat například myšlení a v poslední řadě by měla zastávat funkci vzdělávací, v rámci, které by mělo docházet u dětí k získávání nových poznatků.

2.1.2 Žánry dětské literatury

Dětská literatura zahrnuje mnoho druhů žánrů, které mají svá různá specifika (formální, jazyková, obsahová). Každý jeden žánr spadá do daného vývojového období dítěte, to ale neznamená, že daný žánr musí číst pouze ti čtenáři, jež spadají do doporučené věkové kategorie (Vraštilová, 2014).

Peterka (2007) rozděluje literární žánry na tři skupiny, a to dle původu. Jako první skupinu uvádí žánry, které jsou tvořené pouze pro děti a mládež. Mezi ně můžeme zařadit autorskou pohádku, obrázkovou knihu, prózu s dětským hrdinou, loutkové drama a spoustu dalšího. Druhou skupinou jsou žánry, které byly svým způsobem převzaty, a to z folklorní a starověké literatury. Patří sem například mýtus, bajky, epos, pověst. Třetí a zároveň poslední

skupinou jsou univerzální žánry. Vyznačují se specifickou modifikací a jsou určeny čtenářům, kteří nedovršili 18 let. Typickou literaturou pro tuto skupiny jsou různé komiksy, fantasy a taky dobrodružná, historická a detektivní literatura. Opět bychom zde jistě našli spoustu dalších typů.

Dle Vraštilové (2014) můžeme dětskou literaturu rozdělit do 5 hlavních skupin: poezie, lidová slovesnost, beletrie, biografie a informační literatura. Do každé jednotlivé skupiny následně spadá mnoho literárních žánrů.

Do poezie zařadíme hlavně říkadla a básně pro malé děti. Prostřednictvím ní můžeme rozvíjet různé stránky dítěte. Nejčastěji prostřednictvím básní a říkadel rozvíjíme obsahovou stránku, ale pak především nejvíce stránku zvukovou. Při práci s poezií se soustředíme na rozvoj rytmu, intonace, melodie a správné výslovnosti řeči. Při učení daného říkadla či básně pak procvičujeme paměť. Další skupinou je již zmiňovaná lidová slovesnost, pro kterou je typický humor. Jejím cílem je přinášení etické a morální hodnoty. Lidová slovesnost existuje již několik let, ale psanou podobu začala dostávat až od doby, kdy byl vynalezen knihtisk. Proto jsou ve většině případu autoři nejasní, či dokonce úplně neznámí. Nejvíce typickým žánrem této slovesnosti je pohádka, kterou dělíme na lidovou a autorskou. V dějích lidových pohádek se obvykle objevovaly biblické postavy či nadpřirozené bytosti (víly, skřítky, obři atd). Původně byly určeny dospělému publiku. Oproti tomu autorská pohádka je mladší, přičemž se v nich objevují taky principy neskutečna, ale i tvůrčí osobnost. Typickými rysy pohádek je schematičnost a opakující se situace. Objevují se v nich různé symboly a magická čísla (3, 7 a 9). Přinášejí nám obraz skutečných lidských problémů. Hlavní hrdinové se musí potýkat s různými překážkami, které nakonec téměř vždy překonají a následně nastává dobrý konec. Pokud mají ošklivý vzhled, jsou často spojováni se zlem a opačně. V rámci pohádek se mohou naplňovat nejen estetická funkce, ale taky funkce didaktická a poznávací. Podporují u dětí fantazii, setkávají se zde se smrtí a často taky zažívají při nich pocity strachu, napětí, ale i úlevy a nadšení. Jsou velmi důležité pro formování dětské osobnosti, ovlivňují dětský náhled na život i svět. Prostřednictvím nich mohou děti přijít do kontaktu s cizím jazykem. Jelikož pohádku dobře znají ve svém mateřském jazyce, mohou pak cizí slova lépe odvozovat. Dalším žánrem lidové slovesnosti jsou lidové příběhy, mýty, eposy, balady nebo bajky. Mýty nám pomáhají vysvětlit přírodní jevy, jako jsou například bouřky, potopy a též nám dávají odpovědi na otázky týkající se našeho světa (jak vznikl svět). Eposy jsou příběhy o hrdinech (o králi Artušovi, atd). Nám známé bajky jsou příběhy, ve kterých se objevují zvířata, která mají lidské vlastnosti a končí poučením. Beletrie je další

skupinou, kterou Vraštilová (2014) uvádí. Jedná se o největší kategorii dětské literatury, do které řadíme tyto žánry: fantazijní a dobrodružné příběhy, příběhy o zvířatech a životech lidí (žijících v jiných zemích), tajuplné a detektivní příběhy, science-fiction a spousty dalších. Životní příběhy známých osobností spojených s dějinami řadíme do biografie. Díky biografiím mají jedinci možnost získávat znalosti o spoustě známých osobností. Poslední kategorií, kterou Vraštilová uvádí je informační literatura. Ta má za cíl předávat lidem poznatky z vědy, techniky, umění a historie. Jde tedy o předávání vědomostí z různých oblastí.

2.2 Básnická tvorba pro děti a mládež

Jedním z literárních druhů, který Vraštilová (2014) uvádí je poezie. A právě poezii pro děti a mládež se budu dále více věnovat ve své teoretické i praktické části.

Básnická tvorba, čili básničky a říkadla, nás jako jedince provázejí celý život. V literatuře se můžeme setkat s pojmy jako je lyrika, epika a drama. A právě typickým literárním druhem pro básnickou tvorbu je lyrika. Ta zahrnuje vjemy, emoce, postoje. Často se jedná o popis autorových emocí. Pro lyriku je typické používání metafor a na rozdíl od epiky si nezakládá na ději. Básnická tvorba má za cíl pobavit, poučit a vysvětlit dětem svět, rovněž slouží taky jako doprovodný text k obrázkům nebo jako text, na který pak můžeme vymýšlet jakýkoliv pohyb, tzn. že říkadlo můžeme klidně doprovodit pohybem (Vraštilová, 2014).

Poezie pro děti obsahuje hned několik žánrů, přičemž asi nejznámějšími žánry jsou básně a říkadla, které se učí děti již od útlého věku. Osobně je vnímám jako velmi vhodný prostředek, prostřednictvím kterého můžeme u dětí rozvíjet spoustu oblastí, ať už doma, tak i v mateřské škole. Říkadla a básně se dají využít při tvorbě námětových nebo dramatických her, taktéž prostřednictvím nich dochází k rozvoji slovní zásoby nebo se na nich dá cvičit porozumění textu, neboť jsou většinou krátké, tudíž pro děti předškolního věku ideální. Pokud chceme u dětí podporovat rytmické a hudební cítění, měly by pak tyto žánry dětské poezie ideálně obsahovat jednoduchou veršovanou a rýmovanou formu společně s jednoduchým, ale výrazným rytmem. Autorka je názoru, že pokud říkadla a básničky doprovodíme ještě například rytmickým pohybem (pochodování, vytleskávání, aj.), tak můžeme cíleně a velmi efektivně rozvíjet u dětí mluvený projev (Bláhová a kol., 2016).

2.2.1 Vznik básnické tvorby pro děti a mládež

V dětské lyrice se objevuje mnoho dětské fantazie, která je spojená s chápáním světa na základě jejich pohledu, který je právě spojen s fantazií. Dalším tématem, který se v dětské poezii často vyskytuje není jen náš svět, ale i rodina. Co nám ale poezie nabízí, je taky hra, která je velmi důležitá pro rozvoj dítěte. Prostřednictvím hry rozvíjíme mnoho oblastí (kognitivní, emoční atd) (Besedová, 2014).

I dětskou lyriku můžeme rozdělit podobně jako dětskou literaturu do dvou kategorií, a to dle vzniku. Jako první máme dětskou umělou píseň nebo i báseň, která byla složena přímo pro dětské publikum. Druhou kategorií je dětská lidová píseň (báseň), která vznikla tak, že se umělá píseň, vytvořená pro dospělé jedince, začala předávat ústně, postupem času zlidověla a díky tomu byla zařazena do dětského repertoáru. Říkadla se zároveň řadila mezi lidové zvyky, které byly součástí tradičních obřadů, slavností a byla základním prvkem výchovy (Besedová, 2014). Dle Kryčové (2018) bývala dříve říkadla přirozenou součástí výchovy, ale dnes již tomu taky není. Spousta dětí, která v této době nastoupí do MŠ, neznají žádné říkadlo, básničku, či rozpočítávadlo. K učení básniček je důležitá správná motivace dětí a podstatou je, děti do této činnosti nenutit, protože jedině tak se pak toto učení stane pro ně zábavou. Pokud chceme s těmito žánry dále s dětmi pracovat, je velkou nutností je napřed dobře umět z paměti, až poté je můžeme propojovat s dalšími činnostmi (Kryčová, 2018).

2.2.2 Žánry poezie vycházející ze slovesného folkloru

Slovesný folklor vznikl ještě před vynalezením písma a je součástí lidové duchovní kultury a umění. Pro slovesný folklor je typické lidové pojetí tvorby, ústní kolektivní tradování, autorská anonymita, ale taky variabilita obsahu a forem. Tak jako literatura pro děti, tak i spousta útvarů lidové slovesnosti, byla určena nejprve dospělému publiku, dětem byla určena až postupem času. Lidová slovesnost měla velký význam pro autorskou uměleckou tvorbu, a to především v poezii a v pohádkách. Během národního obrození byla dokonce brána jako vzor uměleckého mistrovství, kdy dále byla tato umělecká tvorba sbírána, vědecky zkoumána a přetvářena.

Dětský folklor se úzce pojí s venkovským lidovým prostředím, s rodinnou výchovou, ale taky se vzděláváním dětí, jejich potřebami a zájmy, které se dají vyjádřit pomocí hudby, tance, dramatizace a dalšími způsoby. Nejčastěji se využíval jako doprovod v dětských hrách, ale taky jako formování dětí svými rodiči, kdy kladli důraz především na mravní a etické zásady tehdejší lidové komunity. Kromě rozvíjení mravnosti a etiky, taky dochází i

k rozvíjení vnímání, fantazie, představivosti, myšlení, řeči nebo k poznávání okolního světa a k upevňování mezilidských vztahů. K rozvíjení těchto zmíněných oblastí (ale i dalších), docházelo především prostřednictvím klasické a moderní dětské poezie, konkrétně pak prostřednictvím říkadel, hádanek, ukolébavek aj. Dospělí tyto žánry velmi často používali k pozitivnímu ovlivňování mentálně-psychického a fyzického rozvoje dětí.

Již výše zmiňované říkadlo je jedním ze žánrů, které vychází z dětského folkloru. U říkadla dochází k potlačení jeho významu do pozadí, přičemž se pak vytrácejí logické vazby a vznikají tak zkomoleniny. Potlačení významu textu je způsobeno tím, že se na říkadlo klade ve velké míře akcent na rytmickou složku, díky které říkadlo nabývá na estetičnosti.

Říkadla zastávají dvě základní funkce, na základě, kterých je můžeme rozdělit na říkadla pragmatická a zábavná. **Pragmatická** říkadla jsou taková, která nám pomáhají rozvíjet tělesné pohyby u dětí („*Paci, paci, pacičky*“), usnadňují manuální činnosti („*Otloukej se pišťaličko*“) nebo dále taky slouží dobře k procvičování mluvidel, ke zlepšování artikulace a výslovnosti (zde můžeme zařadit například jazykolamy). Druhým typem, z hlediska funkce, jsou říkadla **zábavná**, která slouží zejména k relaxaci, přičemž byly součástí dětských pohybových her („*Slepá bábo, kam tě vedu*“) nebo dětských her s dospělými jedinci („*Vařila myšička kašičku*“). Díky nim taky docházelo k navazování kontaktů s přírodou, a to jak s živou, tak i s neživou („*Šnečku, šnečku, vystrč růžky*“) nebo k napodobování přírodních zvuků („*Čim, čim, čimčarara*“). Jak pragmatickou, tak i zábavnou funkci říkadel v sobě zahrnuje nonsensový typ lidového říkadla, který se vyznačuje absurditou a paradoxem ve významových spojeních. Jde tedy o taková spojení, která postrádají svoji logičnost („*Jest jedno město na věži, kde ptáci pečení běží...*“).

Dalším žánrem dětského slovesného folkloru je hádanka, která rovněž spadá do poezie, a to díky svým rýmům. Hádky rozvíjí u dětí především úsudek, důvtip, ale taky jeho obrazné myšlení a estetický cit. V rámci folklorní tvorby se nejčastěji vyskytovaly hádky metaforicko-metonymické („*Čtyři pacholíci se honí, žádný žádného nedohoní*“), hádky konstruované na slovní hříčky („*Který pták má na konci abecedu?*“) nebo nepravé, které se podobaly nonsensu nebo vtipu („*Jakých ryb je v rybníce nejvíce?*“).

Posledními žánry jsou ukolébavky a rozpočítadla. Ukolébavky jsou lyrické písně, které se vyznačují jednoduchou a kolísavou melodií, která byla brána jako citově zabarvený monolog matky, který používala k uspávání dětí. Co se týká rozpočítadel, tak ta dříve zastávala pouze praktickou funkci, díky které se rozdělovaly funkce při dětských hrách a taky rytmizovala pohybové činnosti dětí. Postupem času se rozpočítadla začala nepatrně oddělovat od

dětských her a jejich praktická funkce se začala vytrácet. Z rozpočítadel tak začaly spíše vznikat jazykové hříčky a sématický nonsens, přičemž je děti začaly využívat jako škádlení a vysmívání se svým vrstevníkům („*Jakube, obrať gatě na rube a košili na líc, bude s tebe zajíc.*“).

Dětský veršovaný folklor byl vydáván jak v původní klasické podobě, tak i v modernizovaných úpravách, a to jako nedílná součást české lidové slovesnosti nebo jako publikace, které jsou určené přímo dětem. Mezi nejvýznamnější editory patří Karel Jaromír Erben a spousta dalších autorů (Toman, 2008).

2.3 Známí autoři české poezie pro děti

Jak jsem již výše zmiňovala, dětský folklor procházel několika modernizovanými úpravami, a tak vznikaly publikace určené přímo dětem.

Podoba umělecké autorské poezie začala u nás vznikat až v druhé polovině 19. století, kdy jejími zakladateli byli Josef Václav Sládek, Karel Václav Rais a Josef Kožíšek. Pro jejich poezii bylo typické tvořivé využití lidové slovesnosti a využívání estetické funkce. Převážně tvořili poezii rustikálně-folklorního typu, ve které se vyskytovalo mnoho rytmických a melodických veršů, ve kterých se často objevovaly motivy rodiny, domova, venkova a přírody, přičemž vyjadřovaly základní pocitový, prožitkový, herní nebo hodnotový svět dítěte, který byl ovlivňován přírodními proměnami nebo zemědělskými pracemi během celého roku. Na literární tvorbu těchto autorů navázali již další autoři dětské poezie, a to konkrétně František Hrubín a jeho generační vrstevníci.

Právě František Hrubín společně s Vítězslavem Nezvalem a Františkem Halasem proměnili českou poezii pro děti, a to díky různým přístupům k dětem. Při básnické tvorbě pro děti se Vítězslav Nezval inspiroval logikou dítěte předškolního věku, která se projevuje asociativním myšlením a vyjadřováním se. Mimo to se inspiroval imaginativní hrou, nonsensem, rytmizací nebo neobvyklým rýmovým spojením. Stejně jako Nezval, tak i František Halas byl zaujatý dětským originálním myšlením, představivostí a fantazií. V poezii Františka Hrubína se vyskytují motivy bezpečného a láskyplného domova, půvabné a přátelské přírody, a taktéž hravého a prožitkového dětství na venkově. Na vrchol své básnické tvorby se Hrubín dostal během druhé světové války, přičemž se ve své tvorbě inspiroval dětskou lidovou slovesností, zejména říkadlem, které považoval za velmi vhodný žánr pro nejmenší posluchače a čtenáře. V tentýž období tvořil poezii pro děti i Jaroslav Seifert, jehož tvůrčí vývoj byl velmi složitý. V jeho dílech se často objevovaly nostalgické

a melancholické vzpomínky z jeho dětství, kvůli kterým nebyl brán jako autor dětské poezie, i přesto, že se v jeho dílech objevovaly pohádkové bytosti, motivy dětských her nebo rytmizace a zpěvnost. Jeho díla tedy byla typická věkovou univerzálností, kdy nebyla určena výhradně dospělým ani dětem. Výjimkou je pouze jeho knížka „*Koulelo se, koulelo*“, která byla určena výhradně dětem nebo dvě sbírky, které byly určené mladým čtenářům.

Dalším významným autorem dětské poezie byl představitel Skupiny 42, Josef Kainar, který vytvořil vlastní představu poetična, ve které se promítá civilnost, každodennost a městské prostředí, svět dnešních dětských her (fotbalisty, indiáni), ironie, paradox aj. Kainar byl taktéž zakladatelem nonsensového typu dětské poezie, která slouží jako komický a nenásilný výchovný prostředek, ve kterém se vyskytují metaforická pojmenování a personifikace. V tomto typu básní používá zvukové, vizuální a grafické podoby veršů, které jsou výrazně rytmizované a zvukomalebné.

Mezi nejpopulárnější a nejaktivnější dětské básníky 80. let patří jednoznačně Jiří Žáček, který navazuje na básnický odkaz Františka Halase a Vítěslava Nezvala. Jedním z jeho nejznámějších děl je „*Aprílová škola*“, ve kterém se vyskytují vyhraněné prvky autorovy tvorby poezie. Mezi tyto prvky patří fantazijně-imaginativní jazykový způsob tvoření, humor, obraznost postavená na nonsensu, personifikaci, slovní hříčce, vtipné pointě atd. Dalším významným dílem je soubor veršů pod názvem „*Kolik má Praha věží*“, který přináší radikální změnu Žáčkovy poezie. Tento soubor se stal přínosem moderní dětské poezie, neboť autor v něm představuje malým čtenářům historickou i současnou metropoli, architektonické památky, nové stavby i technické vymoženosti. V tomto souboru veršů ustupuje od jazykové hravosti a nonsensu, přičemž se do popředí dostává eticky závažná myšlenka, prožitková realita, kultivace dětské osobnosti aj (Toman, 2008).

Českých autorů poezie pro děti je opravdu mnoho, proto se zde budu věnovat pouze pěti autorům, jejichž díla sama znám.

František Hrubín byl básník, dramatik, překladatel a prozaik, jehož dětská poezie byla formována na základě jeho práce, kdy pracoval jako redaktor v časopisu pro děti „*Malý čtenář*“, ve kterém svými verši obohacoval fotografie dětských her. Při své tvorbě se inspiroval lidovou slovesností a hodnotami dětské poezie J. V. Sládka. Mezi jeho známá díla můžeme zařadit „*Říkejte si se mnou; Říkejte si abecedu; Dobrý den, sluníčko*“.

Josef Kainar nebo taky Abel či Kain, byl nejen básník, redaktor a kreslíř, ale rovněž taky autor písňových textů či divadelních a loutkových her. První jeho sbírka pro děti nesla název

„Říkadla“. Jak jsem již výše zmiňovala, jeho básně postrádají logičnost, objevuje se v nich personifikace, metafora, přirovnání a velmi často městská tematika. Mezi jeho díla patří například „*Nevidáno, neslycháno; Zlatovláska; Posmíval se konipásek*“ aj (Šubrtová & Chocholatý, 2012).

Josef Kožíšek byl básník, prozaik a spoluzakladatel Jednoty Komenského. Taktéž se angažoval v literárním oddílu Státního nakladatelství, ve kterém prosazoval vydávání kvalitních učebnic, čítanek atd. Jeho velkým pedagogickým úspěchem bylo vytvoření slabikáře, který nesl název „*Poupata*“. Jeho básnická tvorba byla určena spíše dětem předškolního a mladšího školního věku, prostřednictvím které rozvíjel u dětí vyjadřovací schopnosti, smysl pro rytmus a melodičnost. Náměty k jeho tvorbě čerpal nejen ze svého dětství na venkově, ale taky z vlastních pedagogických zkušeností nebo z národního folklorního odkazu. Mezi jeho známá díla patří „*Ráno (čítanka), Deset kořat batolat, Krakonošův dar, Pozdravy domů a z domova*“ (Čeňková, 2006).

Josef Václav Sládek, známý jako básník, literární kritik, publicista a překladatel, který působil jako redaktor tamních českých novin. Jeho nejznámější sbírky pro děti nesou název „*Zlatý máj, Skřivánčí písně, Zvony a zvonky*“. Všechny tyto tři sbírky obsahují motivy přírody, domácích zvířat a venkovského života. Jeho verše obsahovaly jednoduché dějové linky, které byly zakončené vtipnými pointami (Čeňková, 2006).

Jiří Žáček je doposud žijící překladatel a básník, který v 60. letech začal publikovat v několika časopisech pro děti, mezi které například patří časopis „*Sluníčko, Mateřídouška nebo Pionýr*“. Jeho vstupem do světa literatury byla sbírka pro dospělé pod názvem „*Ráno modřejší večera*“. Právě díky tomuto překlepu vznikly významné rysy pro jeho díla. Jedná se především o humor ukrytý ve hře s podobou a významy slov, příklon k nesmyslným spojení aj. V 80. letech 20. století se sbírky, které byly určeny dospělým, staly četbou mládeže. Jednalo se například o sbírky „*Okurková sezóna, Rýmy pro kočku, Rýmy pro kočku a pod psa*“. První Žáčkovou sbírkou určenou dětem byla „*Aprilová škola*“. Cílem jeho dětské poezie je rozhojnit vnímání obyčejných předmětů, známých postav, zvířat i běžných situací, které se nacházejí v nelogické rovině (Šubrtová & Chocholatý, 2012).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 SADA AKTIVIT ZAMĚŘENÁ NA PRÁCI S DĚTSKOU POEZIÍ

Jelikož se jedná o aplikační charakter této práce, proto součástí praktické části je sada 8 aktivit, v rámci, které budu pracovat s poezií pro děti. Jedná se konkrétně o klasická říkadla a básničky, přičemž v rámci jedné aktivity byla zvolena i veršovaná pohádka od českého autora Zdeňka Svěráka. V rámci těchto aktivit jsem se především zaměřila na rozvoj čtenářské pregramotnosti. Jak jsem již výše zmiňovala, čtenářská pregramotnost je komplex dovedností v oblasti čtení i psaní, které se utvářejí ještě před nástupem do školy. Tyto dovednosti můžeme rozvíjet prostřednictvím několika činností, mezi které například patří rozkládání slov na slabiky, hledání rýmu, určování počtu slabik, taky ale práce s hlasem či dechem atd.

Cílem praktické části je navržení a zpracování 8 aktivit, jež jsou zaměřené na rozvoj různých oblastí, které jsou úzce spjaté s čtenářskou pregramotností. Dalším cílem je jejich následné realizování v mateřské škole s dětmi ve věku od 5 do 7 let a taktéž provedení evaluace, kterou poskytne pozorující učitelka. Evaluace slouží jako podklad, na základě, kterého je vypracováno doporučení pro praxi.

3.1 Cíle sady aktivity

Cílem této sady je rozvíjet dané oblasti prostřednictvím dětské poezie. Cílem bylo rozvíjet oblast jemné motoriky, grafomotoriky, sluchové percepce, prostřednictvím kterých docházelo i k rozvoji čtenářské pregramotnosti u dětí předškolního věku.

3.2 Plán realizace sady aktivit

Aktivity byly navrženy pro děti od 5 do 7 let. Zároveň byly navrženy tak, aby se jich mohly zúčastnit všechny děti, které v daný den jsou přítomné v MŠ.

3.2.1 Místo realizace

Mateřská škola, ve které byla tato sada aktivit realizována, se nachází ve Zlínském kraji, blízko města Vizovice. Tato mateřská škola má dvě třídy, přičemž do jedné třídy pod názvem „Sluníčka“, chodí děti od 3-4 let a v druhé třídě s názvem „Květinky“, se nacházejí děti od 5-6/7 let. Již letos na podzim jsem měla možnost se seznámit s prostředím, skupinou dětí i s paní učitelkami, neboť jsem zde vykonávala svoji praxi, což považuji za velkou výhodu. Realizace této sady proběhla ve třídě Květinek, tedy v té třídě, ve které jsem realizovala i mou souvislou praxi. K realizaci jsem využívala dvě místnosti, které jsou spolu propojené.

3.2.2 Subjekty realizace

Sadu aktivit jsem ověřovala se všemi dětmi, které byly v daný den přítomny. Jednalo se vždy o cca 17 dětí, které jsou ve věku 5-7 let. Jak už vyplývá z věku dětí, tak ve skupině byly děti, které měly odloženou povinnou docházku. V rámci skupiny, se kterou jsem pracovala, byla jedna dívka, která má především fyzické omezení. Před realizací této sady byl zákonným zástupcům rozdán informovaný souhlas, kde se mohli vyjádřit, zda souhlasí se zapojením a dokumentováním jejich dítěte do realizace této sady. Tento souhlas je součástí přílohy P I.

3.3 Časový harmonogram

Sada 8 aktivit byla realizována po dobu 8 dní, tzn. že každý den byla realizována jedna aktivita. Realizace probíhala od 6.3. 2023 – 15.3. 2023. Hlavní program v MŠ, který je vedený učitelkou probíhá vždy od 9:00, přičemž jsem své ověřování aktivit začínala vždy od 9:15. Při příchodu do MŠ jsem si nejprve chystala dané pomůcky. Aktivity byly tvořeny zhruba na 20-30 minut, přičemž se mi toto časové rozmezí dařilo splnit.

Po ukončení dané aktivity proběhlo vždy hodnocení dětí mnou, ale především proběhla má sebereflexe a taky reflexe od učitelky, která mě při výstupech pozorovala. Toto vyhodnocení je zpracováno v kapitole „Sebereflexe a evaluace“, přičemž výsledek evaluace je zpracován v kapitole „Doporučení pro praxi mateřských škol“.

Tabulka 1 Časový harmonogram aktivit

DEN	NÁZEV AKTIVITY
1.	Báseň s pohybem
2.	Práce s obrázkovými rýmy
3.	Rytmizace říkadla
4.	Seznámení dětí s nonsensovou poezií
5.	Prstohrátky
6.	Seznámení dětí s hláskou „S“
7.	Práce s intonací hlasu
8.	Převyprávění děje pohádky

3.4 Obsah sady aktivit

Obsahem aktivit je 8 aktivit, které se nemusí realizovat dle navrženého časového harmonogramu, ale můžou se realizovat dle potřeb. Zároveň se jedná o aktivity, se kterými se dá kdykoliv pracovat v mateřských školách.

První aktivita je zaměřená na rozvoj jemné motoriky, přičemž je ale zde možné si upravit pohyb k říkance tak, aby byla rozvíjena u dětí i hrubá motorika. Druhá aktivita je zaměřená na seznámení dětí s pojmem „rým“. U další aktivity rozvíjíme u dětí smysl pro rytmus, přičemž rozvíjíme sluchové vnímání. Aktivita „Prstohrátky“ vychází z publikace od profesorky Evy Jenčkové, kdy jde o znázornění jednotlivých slabik v říkadle pomocí našich rukou. V rámci této aktivity jsem navázala i na rozvoj grafomotoriky u dětí. Toto říkadlo tedy sloužilo i jako rozcvičení rukou před vyplněním grafomotorického listu. V rámci této sady jsem taky děti seznámila s nonsensovou poezií, s hláskou „S“ anebo s pohádkou „O Budulínkovi“, která byla ve veršované podobě.

3.5 Didaktické strategie aktivit

Každá navržená aktivita obsahuje tyto didaktické strategie: organizační formu, metody, pomůcky/prostředky, cíle z pohledu učitele a cíle z pohledu dítěte.

Tabulka 2 *Didaktické strategie aktivit*

NÁZEV AKTIVITY	ORGANIZAČNÍ FORMA	METODY	POMŮCKY/ PROSTŘEDKY
Říkadla s pohybem	Řízená činnost	Slovní (popis, rozhovor, brainstorming), nácvik pohybových dovedností	Text říkadly, obrázek, PET víčka, papírové kruhy
Práce s obrázkovými rýmy	Řízená činnost	Slovní (popis, rozhovor), názorně-demonstrační (práce s obrazovým materiálem).	Texty říkadly, obrázky rýmů, obrázky k textu, lepidlo
Rytmizace říkadla	Řízená činnost	Slovní (popis, rozhovor), nácvik praktických dovedností	Text říkadla, vařečky, dřívka, sáčky
Seznámení dětí s nonsensovou poezií	Řízená činnost	Slovní (popis, rozhovor, brainstorming),	Text básně, obrázky, pastelky, papíry

		názorně- demonstrační (práce s obrazovým materiálem), výtvarná činnost	
Prstohrátky	Řízená činnost	Slovní (popis, rozhovor), nácvik praktických dovedností	Text říkadla, obrázek veverky, grafomotorický list
Seznámení dětí s hláskou „S“	Řízená činnost	Slovní (popis, rozhovor, brainstorming), názorně- demonstrační (práce s obrazovým materiálem)	Text básně, obrázky
Práce s intonací hlasu	Řízená činnost	Slovní (popis, rozhovor), nácvik praktických dovedností	Text básně, obrázky, papírové kuličky
Převyprávění děje pohádky	Řízená činnost	Slovní (vyprávění, popis, rozhovor), názorně- demonstrační (práce s obrazovým materiálem)	Text pohádky, obrázky, otázky k obsahu textu, USB, rádio

V následující tabulce nalezneme cíle z pohledu učitele a cíle z pohledu dítěte.

Tabulka 3 *Cíle aktivit*

NÁZEV AKTIVITY	CÍLE Z POHLEDU UČITELE	CÍLE Z POHLEDU DÍTĚTE
Říkanka s pohybem	Představit dětem říkanku. Představit dětem pohybový doprovod říkanky.	Reprodukovat text říkanky. Doprovodit říkadlo pohybem.
Práce s obrázkovými rýmy	Seznámit děti s rýmy Rozvíjet u dětí sluchovou percepci.	Identifikovat rýmy ve slovech. Doplnit vhodný rým do textu.
Rytmizace říkadla	Rozvíjet u dětí rytmické cítění. Rozvíjet u dětí schopnost sluchové percepcce.	Doprovodit pohybem těžkou a lehkou dobu. Doprovodit říkadlo pomocí Orffových a domácích nástrojů.
Seznámení dětí s nonsensovou poezií	Rozvíjet u dětí komunikační dovednosti. Rozvíjet u dětí slovní zásobu. Rozvíjet jemnou motoriku u dětí.	Popsat obsah básně. Vytvořit zdobněliny slov. Znázornit kresbou obsah básně.
Prstohrátky	Rozvíjet u dětí rytmické cítění. Rozvíjet jemnou motoriku u dětí.	Rytmicky doprovodit říkadlo. Vyplnit grafomotorický list.
Seznámení dětí s hláskou „S“	Seznámit děti s hláskou „S“. Rozvíjet u dětí slovní zásobu. Rozvíjet u dětí sluchovou percepci.	Vybrat slova začínající hláskou „S“. Jmenovat některá slova na danou hlásku. Určit počet slabik u slov.
Práce s intonací hlasu	Rozvíjet u dětí komunikační dovednosti. Rozvíjet u dětí sluchovou percepci.	Popsat obsah básně. Měnit výšku a intenzitu svého hlasu dle pokynů.
Převyprávění děje pohádky	Rozvíjet u dětí paměť. Rozvíjet u dětí komunikační schopnosti.	Převyprávět děj pohádky. Odpovědět na otázky k pohádce.

3.6 Průběh realizace sady aktivit

3.6.1 Aktivita č. 1

Tabulka 4 *Aktivita č. 1*

AKTIVITA Č. 1	ŘÍKANKA S POHYBEM
Datum realizace	6. 3. 2023
Čas realizace	35 min.
Věk dětí	5-7 let
Charakteristika dětí	Jednalo se o skupinu 18 dětí. Ve skupině dětí se nacházela dívka, která má fyzické znevýhodnění, tudíž potřebuje k sobě asistentku, která ale během řízené činnosti nebyla přítomna. Děti byly první den celkem nesoustředěné, protože měly potřebu mi říct svoje zážitky z víkendu aj. Nakonec se mi ale v rámci možností podařilo děti zklidnit a průběh realizace aktivity proběhl tak celkem v pořádku.
Cíl z pohledu učitele	Představit dětem říkanku. Představit dětem pohybový doprovod říkanky.
Cíl z pohledu dítěte	Reprodukovat text říkanky. Doprovodit říkadlo pohybem.
Klíčové kompetence (RVP PV)	Kompetence k učení -při zadané práci dokončí, co započalo; dovede postupovat podle instrukcí a pokynů, je schopno dobrat se k výsledkům -se učí nejen spontánně, ale i vědomě, vyvine úsilí, soustředí se na činnost a záměrně si zapamatuje
Organizační forma	Řízená činnost

Metody	Slovní (popis, rozhovor, brainstorming), nácvik
Pomůcky	pohybových dovedností Text básně, obrázek, PET víčka, papírové kruhy

Popis aktivity:

Jedná se o krátkou říkanku o sluníčku, která je doprovázena pohybem (zejména pohybem rukou). Jelikož je zde zaměření na jemnou motoriku, tak jako úvodní část k říkance jsem zvolila skládání sluníčka z PET víček.

Průběh aktivity:

Nejprve jsme se s dětmi vzájemně přivítali a seznámili. I přesto, že jsem zde už jednou prováděla souvislou praxi, tak jsem si některé děti nepamatovala a ani ony mě. Zároveň jsem jim vysvětlila důvod mého pobytu v MŠ a seznámila jsem je s tím, co budeme společně dělat. Nejprve jsem dětem ukázala obrázek reálného Slunce a položila jsem jim otázky.

J: „Děti, co si myslíte, že mám na obrázku?“

D: „Planetu. Oheň. Kouli. Slunce!“

Poté, co jeden chlapec vykřikl, že je to Slunce, začaly s ním souhlasit i jiné děti. Když děti uhádly, že na obrázku je Slunce, vyzvala jsem je k tomu, aby se šly podívat z okna, zda už sluníčko svítí.

D: „Už svítí, ale jenom malinko. Ještě je za mrakama“ Ještě trošku spinká.“

J: „Děti, pojd'te zpátky za mnou. Teď jste říkaly, že sluníčko je ještě za mraky a že ještě spí. Co kdybychom mu trochu pomohly?“

D: „Jooo“.

J: „Já vám každému rozdám PET víčka a vašim úkolem bude z nich poskládat sluníčko. Kdo bude chtít, může si tu vzít i papírové kolečko, kterému doděláte paprsky.“

Děti následně tvořily sluníčka dle vlastní fantazie. Některé z dětí dodělávaly jen paprsky, některé skládaly celé sluníčko. Zde se vyskytl u některých menší zádrhel, protože některé děti chtěly pouze žluté vršky, kterých nebylo dostatečně. Stály si za svým, že sluníčko je žluté, a proto se zasekly a nechtěly dále pokračovat. Situace se ale podařila vyřešit tak, že

těm dětem, kterým nevadilo mít barevné sluníčko, tak kamarádům daly své žluté vršky. Když děti doskládaly, měly prostor k tomu, aby si prohlédly všechna sluníčka.

J: „Děti, moc se mi líbí vaše sluníčka. Myslíte si, že slunce na obloze už vylezlo z mraků?“

D: „Už svítí. Už vylezlo. Ještě svítí málo. Nee, hodně svítí.“ (Děti se mezi sebou dohadovaly).

J: Já tu pro vás mám zrovna takovou říkanku, kterou můžeme to sluníčko přivolat. Zkusíme si ji společně? Třeba se rozsvítí ještě více. Jdeme na to?“

D: (kývaly hlavou).

Dětem jsem nejprve představila říkanku o sluníčku (Příloha P II). Nejprve jsem chtěla dětem vždy představit jeden řádek a následně ho měly po mně zopakovat, ale děti se snažily opakovat text zároveň se mnou. Text jsme si zopakovaly 3x a následně jsem jim ukázala pohyb, kterým jsme celou říkanku doprovázely. Ten jsme zopakovaly taky několikrát. Na závěr jsem dětem říkanku říkala a oni ho sami doprovázely pohybem. Taky jsem dětem na závěr dala prostor, aby si zkusily jak pohyb, ale i text reprodukovat úplně sami. Zde jsem pomáhala jen minimálně (začala jsem vždy každý řádek prvním slovem).

Obrázek 1 *Skládání sluníček*

3.6.2 Aktivita č. 2

Tabulka 5 Aktivita č. 2

AKTIVITA Č. 2		PRÁCE S OBRÁZKOVÝMI RÝMY	
Datum realizace	7. 3. 2023		
Čas realizace	20 min.		
Věk dětí	5-7 let		
Charakteristika dětí	<p>Dnes se jednalo o skupinu 17 dětí. Ve skupině dětí se nacházela dívka, která má fyzické znevýhodnění, tudíž potřebuje k sobě asistentku, která ale během řízené činnosti nebyla přítomna. Při dnešní aktivitě byly celkem děti ukázněné, až na pár jedinců, se kterými mám stejné zkušenosti již z předešlé mé praxe. Bohužel jejich chování se opakovalo i dnes. Nic je nezajímalo, neustále se navzájem obtěžovali. Zbytek skupiny ale projevil o aktivitu zájem.</p>		
Cíl z pohledu učitele	<p>Seznámit děti s rýmy. Rozvíjet u dětí sluchovou percepci.</p>		
Cíl z pohledu dítěte	<p>Identifikovat rýmy ve slovech. Doplnit vhodný rým do textu.</p>		
Klíčové kompetence (RVP PV)	<p>Kompetence k učení</p> <p>-se učí nejen spontánně, ale i vědomě, vyvine úsilí, soustředí se na činnost a záměrně si zapamatuje</p> <p>Komunikativní kompetence</p> <p>-ovládá dovednosti předcházející čtení a psaní</p>		
Organizační forma	Řízená činnost		
Metody	Slovní (popis, rozhovor), názorně-demonstrační (práce s obrazovým materiálem).		

Pomůcky	Texty říkadél, obrázky rýmů, obrázky k textu, lepidlo
----------------	---

Popis aktivity:

Tato aktivita je zaměřená na seznámení dětí s RÝMY. K tomu jsem využila dvojici rýmujících se obrázků a taky texty říkadél, kde jsou rýmy znázorněny obrázky, neboť děti ještě neumějí číst.

Průběh aktivity:

Nejprve jsem se s dětmi opět přivítala. Zeptala jsem se dětí, zda znají nějaké říkadlo nebo básničku. Na tuto otázku děti zprvu nereagovaly a pak začaly jmenovat názvy typu: Prší, prší, jen se leje...nebo skákal pes, přes oves.

J: Děti, myslím si, že určitě nějaká říkadla nebo básničky znáte, ale možná si jen nemůžete vzpomenout, ale to vůbec nevadí. Já vám teď představím jedno říkadlo, kde místo některých slov jsou obrázky.“ (Dětem představím říkadlo: „Šel Janeček na kopeček“-Příloha P III.).

D: „Proč jsou tam ty obrázky?“

J: „Ty obrázky nám znázorňují rýmy. Víte, co je to rým?“

D: (Kroučí hlavou, že ne).

J: „Já tu pro vás mám teď tyto obrázky, nastražte uši a pořádně poslouvejte. Když řeknu mrak a pes... Slyšíte nějakou podobu?“

D: „Ne.“

J: „A když řeknu třeba mrak-drak? Už slyšíte, že jsou slova podobná?“

D: „Ano. Ne.“ (většina dětí řekla ano).

J: „A to je ten rým. Když slyšíte, že ta slova znějí podobně, tak říkáme, že se rýmují. My si teď společně z těchto obrázků utvoříme dvojice rýmů.“

S dětmi jsme společně tvořily rýmy. Vždy jsem jim ukazovala dvojice slov, které nahlas pojmenovaly a pak určily, zda se jedná o rým nebo nikoliv. Dětem jsem záměrně ukazovala i takové dvojice slov, které se spolu nerýmovaly. Po této aktivitě jsme se vrátili zpět k našemu říkadlu „Šel Janeček na kopeček“.

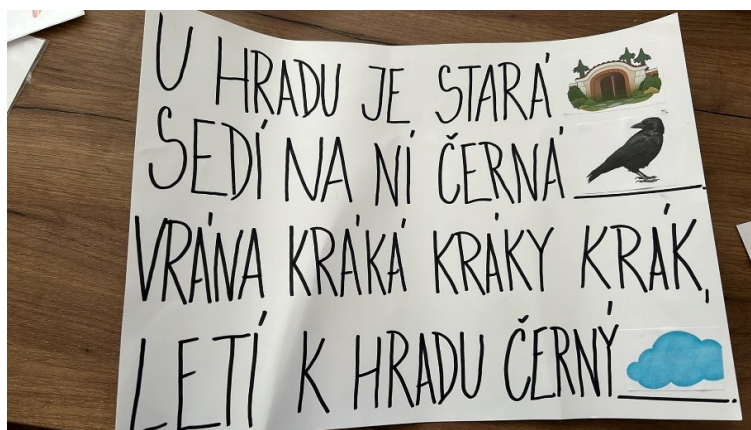
J: „Děti, teď bude vaším úkolem zjistit, které dvojice obrázků z tohoto říkadla patří k sobě.“

D: „Ale my neumíme číst.“

J: „To vůbec nevadí. Právě proto tu máte místo slov obrázky. Co je na prvním obrázku?“ (postupně jsme si pojmenovali všechny 4 obrázky). „Děti, tak co se rýmuje se slovem oveček?“

D: (Děti postupně sami přišly na dvojice rýmujících se slov).

Po této aktivitě jsem dětem představila druhé říkadlo pod názvem „U hradu je stará brána“. Úkolem dětí bylo se skupiny obrázků vybrat dva, které se opět spolu rýmují. Tyto obrázky jsme následně s dětmi dolepili do textu.

Obrázek 2 Říkadlo s obrázkovými rýmy

3.6.3 Aktivita č. 3

Tabulka 6 Aktivita č. 3

AKTIVITA Č. 3		RYTMIZACE ŘÍKADLA	
Datum realizace		8. 3. 2023	
Čas realizace		30 min.	
Věk dětí		5-7 let	
Charakteristika dětí		<p>Jednalo se o skupinu 17 dětí. Ve skupině dětí se nacházela dívka, která má fyzické znevýhodnění, tudíž potřebuje k sobě asistentku, která ale během řízené činnosti nebyla přítomna. Dnes se děti chovaly v celku ukázněně až do chvíle, kdy jsem začala rozdávat nástroje k rytmizaci říkadla. Při této situaci se začaly strkat, protože každý chtěl mít nějaký nástroj. Bylo obtížné dětem vysvětlit, že každý něco dostane. Když každý dostal nástroj do ruky, tak začaly s nimi ťukat a šustit. Tutu situaci jsem brala jako přirozenou, protože se děti chtěly s ním seznámit. Po krátké chvíli, kterou jsem jim nechala, jsem děti zklidnila gestem a mohly jsme tak dále pokračovat v realizaci aktivity.</p>	
Cíl z pohledu učitele		<p>Rozvíjet u dětí rytmické cítění. Rozvíjet u dětí schopnost sluchové percepce.</p>	
Cíl z pohledu dítěte		<p>Doprovodit pohybem těžkou a lehkou dobu. Doprovodit říkadlo pomocí Orffových a domácích nástrojů.</p>	
Klíčové kompetence (RVP PV)		<p>Kompetence k učení - dovede postupovat podle instrukcí a pokynů, je schopno dobrat se k výsledkům</p>	

	-uplatňuje získanou zkušenost v praktických situacích a v dalším učení
Organizační forma	Řízená činnost
Metody	Slovní (popis, rozhovor), nácvik praktických dovedností
Pomůcky	Text říkadla, vařečky, dřívka, sáčky

Popis aktivity:

Jednalo se o rytimizaci říkadla z předešlého dne. Rytimizace je zaměřená na určování těžké a lehké doby. Nejprve jsme doby znázorňovali dupáním a tleskáním a po osvojení jsme přešli k nástrojům-dřívka a vařečka určovala těžkou (první) dobu a sáčky zbylé doby.

Průběh aktivity:

Po přivítání dětí jsem se jich zeptala, zda si pamatují říkadla ze včera. Někteří si na ně vzpomněli. Dětem jsem vysvětlila, že i dnes budeme pracovat s říkadlem „*Šel Janeček na kopeček*“.

J: „Děti, dneska nebudeme hledat rýmy. Pamatujete si, jak jsme tento týden vytleskávali různá slova a určovali počet slabik?“

D: „Joo“. (některé děti odpovídaly, některé jen kývaly hlavou)

J: „Tak dneska si zkusíme vydupávat a vytleskávat celé říkadlo. Já vám to teď ukážu.“ (dětem jsem předvedla princip).

Po vysvětlení dětem jsme společně začali rytimizovat. Začali jsme tak, že jsme nejprve určovali těžkou dobu. Následně jsme zkusili vytleskávat pouze lehké doby (Příloha P IV). Když to dětem celkem šlo, spojili jsme obojí dohromady.

J: „Děti, jelikož vám to pěkně jde, tak teď vám rozdám tady tyto nástroje.“

D: (začaly se hádat a tlačily se na sebe)

„Já chci dřívka. Já chci taky. Já ještě nic nemám. Ještě já.“

Dětem jsem nejprve musela vysvětlit, že každý něco bude mít. Někdo měl dřívka, někdo vařečky nebo nastříhané sáčky. Opět jsme postupovali stejně, jako u nácviku. Nejprve ťukaly

ty děti, které měly dřívka nebo vařečky (první/těžká doba). Pak šustily děti sáčky (pouze lehké/ostatní doby). Když si to nacvičily, tak jsme opět spojili vše dohromady. Na úplný závěr si to děti vyzkoušely celé sami, občas jsem jim pomohla s říkadlem.

Obrázek 3 Rytimizace říkadla

3.6.4 Aktivita č. 4

Tabulka 7 Aktivita č. 4

AKTIVITA Č. 4		SEZNÁMENÍ DĚTÍ S NONSENSOVOU POEZIÍ	
Datum realizace		9. 3. 2023	
Čas realizace		30-35 min.	
Věk dětí		5-7 let	
Charakteristika dětí		Jednalo se o skupinu 18 dětí. Ve skupině dětí se nacházela dívka, která má fyzické znevýhodnění, tudíž potřebuje k sobě asistentku, která ale během řízené činnosti nebyla přítomna. Dnešní práce s dětmi se mi líbila. Děti byly dneska obzvláště klidné, až na pár jedinců, kteří se při aktivitě neustále strkali. Při kresbě byly samostatné a zadaný úkol pochopily bez problémů.	
Cíl z pohledu učitele		Rozvíjet u dětí komunikační dovednosti. Rozvíjet u dětí slovní zásobu. Rozvíjet jemnou motoriku u dětí.	
Cíl z pohledu dítěte		Popsat obsah básně. Vytvořit zdobněliny slov. Znázornit kresbou obsah básně.	
Klíčové kompetence (RVP PV)		<p>Komunikační kompetence</p> <p>-ovládá řeč, hovoří ve vhodně formulovaných větách, samostatně vyjadřuje své myšlenky, sdělení, otázky i odpovědi, rozumí slyšenému, slovně reaguje a vede smysluplný dialog</p> <p>-průběžně rozšiřuje svou slovní zásobu a aktivně ji používá k dokonalejší komunikaci s okolím</p> <p>Kompetence k učení</p> <p>-při zadané práci dokončí, co započalo</p>	

Organizační forma	Řízená činnost
Metody	Slovní (popis rozhovor, brainstorming), názorně-demonstrační (práce s obrazovým materiálem), výtvarná činnost Text říkadla, vařečky, dřívka, sáčky
Pomůcky	Text básně, obrázky, pastelky, papíry

Popis aktivity:

Prostřednictvím této aktivity jsem chtěla dětem představit nonsensovou poezii (Příloha P V). Tedy poezii, ve které nedávají verše smysl. V rámci rozboru obsahu jsme tvořili společně zdobněliny slov (rozvoj slovní zásoby) a taky jsem děti vyzvala k tomu, aby zkusily sami vytvořit nějaké nesmysly. Na základě tohoto úkolu jsem si ověřila, zda děti chápou význam nonsensu. Závěrečnou aktivitou bylo výtvarné ztvárnění tohoto úseku básně, které mohlo být doplněno o vlastní nesmysly.

Průběh aktivity:

Průběh aktivity probíhal následovně. Jako první jsem dětem opět představila básničku (děti od pondělí ví, že budeme pracovat s básničkami a říkadly, tudíž už na to byly připravené).

J: „Děti, teď jsem vám přečetla básničku. Přišlo vám, že je na ní něco divného?“

D: „Ano. Joo. Nee.“

J: „A co vám tedy na ni přišlo divného?“

D: „Že ryba pije limonádu. Žába nehraje na piano. Že kočka píše úkoly. Kohoutek jde do školy.“

J: „A co třeba taková kráva? Nosí rohy vzadu?“

D: Nee, kráva má rohy vepředu.“

J: „A jak je to s tou jabloní? Co na ní vlastně roste?“

D: „Jablíčka.“

Po rozboru tohoto úryvku básně jsme s dětmi přešli na zvířata v textu (společně jsme si je znovu vyjmenovali). Měla jsem přichystané obrázky těchto zvířat, vždy ve dvou velikostech – jeden menší, druhý větší.

J: „Teď jsme si společně vyjmenovali zvířata z básně a já je tu mám i na obrázku. Ale pozor! Mám je tu ve dvou velikostech. Když vám ukážu tento obrázek, tak řekneme, že je to ryba. Když tento menší, tak to bude malá rybička. Co mám teď na obrázku?“

D: „Krávu.“

J: „A když k tomu přidám ještě tento?“ (ukázala jsem dětem dvakrát krávu, každou v jiné velikosti)

D: „Telátko. Kravičku.“

Zde se vyskytl menší zádrhel, kdy děti u některých zvířat jmenovaly jejich mláďata (např.: místo kočičky říkaly koťátko atd.).

Následovalo zopakování básně a vyzvání dětí k tomu, aby mi zkusily říci taky nějaký nesmysl. To děti bavilo a šlo jim to. Závěrem této aktivity bylo nakreslení nesmyslů z básně nebo dle vlastní fantazie (děti kreslily např. popletená zvířátka).

Obrázek 4 Výtvarné zpracování nonsensové básně

3.6.5 Aktivita č. 5

Tabulka 8 *Aktivita č. 5*

AKTIVITA Č. 5		PRSTOHRÁTKY	
Datum realizace		10. 3. 2023	
Čas realizace		20 min.	
Věk dětí		5-7 let	
Charakteristika dětí	<p>Jednalo se o skupinu 18 dětí. Ve skupině dětí se nacházela dívka, která má fyzické znevýhodnění, tudíž potřebuje k sobě asistentku, která ale během řízené činnosti nebyla přítomna. Dnešní práce byla s dětmi celkem náročná. Skupina chlapců absolutně nejevila žádný zájem o činnosti. Byli protivní, neustále se opět obtěžovali a byli neklidní. Dle slov učitelky byli takový už od rána, kdy se jí s nimi taky obtížně pracovalo. Bohužel to začalo rozhazovat více dětí, proto jsem si kluky musela posadit blíže k sobě. Zároveň mě mile překvapila ochota některých dětí, které pomáhaly při aktivitě kamarádům.</p>		
Cíl z pohledu učitele	<p>Rozvíjet rytmické cítění. Rozvíjet jemnou motoriku u dětí.</p>		
Cíl z pohledu dítěte	<p>Rytmicky doprovodit říkadlo. Vyplnit grafomotorický list.</p>		
Klíčové kompetence (RVP PV)	<p>Komunikační kompetence -ovládá dovednosti předcházející čtení a psaní</p> <p>Kompetence k učení -při zadané práci dokončí, co započalo; dovede postupovat podle instrukcí a pokynů, je schopno dobrat se k výsledkům</p>		
Organizační forma	Řízená činnost		

Metody	Slovní (popis, rozhovor), nácvik praktických dovedností
Pomůcky	Text říkadla, obrázek veverky, grafomotorický list

Popis aktivity:

Tato aktivita měla hned 3 využití. Děti se ji jednak naučily, ale taky sloužila k podporování rytmického cítění, a především sloužila k tomu, aby si děti rozevčily své prsty před vyplněním grafomotorického listu. Došlo tedy zde k propojení hned 3 oblastí.

Průběh aktivity:

Nejprve jsem dětem dala hádanku (Příloha P VI), jejíž odpověď souvisela s dnešním říkadlem (Příloha P VI). Po uhodnutí odpovědi jsme si s dětmi slovo vytleskali a určili jsme tak počet slabik a začínající hlásku. Následně jsem dětem představila dané říkadlo. Toto říkadlo jsme si nejprve celé vytleskali. Poté jsem dětem ukázala pohyb rukou, kterým jsme říkadlo doprovázeli. Dětem jsem napřed ukázala, jak mají znázornit pomocí prstů veverku. Tato část byla celkem obtížná, protože někteří nevěděli, jaké prsty mají spojit. Velmi mile mě překvapilo to, že si navzájem pomohly. Dívce s fyzickým znevýhodněním to bohužel nešlo, ačkoliv se o to pokusila, proto jsem na místě pro ni vytvořila alternativu. Když se téměř všem dětem podařilo veverku z prstů udělat, začali jsme doprovázet říkadlo. Pohyby se během něho měnily (viz Příloha P VI). Po ukončení této aktivity se děti přesunuly ke stolečkům, kde dostaly grafomotorický list (Příloha P VII), který měly vyplnit a následně i vybarvit.

Obrázek 5 *Prstohrátky*

3.6.6 Aktivita č. 6

Tabulka 9 Aktivita č. 6

AKTIVITA Č. 6		SEZNÁMENÍ DĚTÍ S HLÁSKOU „S“	
Datum realizace		13. 3. 2023	
Čas realizace		25-30 min.	
Věk dětí		5-7 let	
Charakteristika dětí		<p>Jednalo se o skupinu 15 dětí. Ve skupině dětí se nacházela dívka, která má fyzické znevýhodnění, tudíž potřebuje k sobě asistentku, která ale během řízené činnosti nebyla přítomna. Dnes byla opět práce s některými dětmi náročnější, protože bylo pondělí, tudíž mi spousta z nich chtěla povyprávět své zážitky. Děti k tomu dostaly prostor ještě před samotnou aktivitou. Při aktivitě většina z nich projevovala zájem i snahu.</p>	
Cíl z pohledu učitele		<p>Seznámit děti s hláskou „S“. Rozvíjet u dětí slovní zásobu. Rozvíjet u dětí sluchovou perцепci.</p>	
Cíl z pohledu dítěte		<p>Vybrat slova začínající hláskou „S“. Jmenovat některá slova na danou hlásku. Určit počet slabik u slov.</p>	
Klíčové kompetence (RVP PV)		<p>Kompetence k učení</p> <p>-se učí nejen spontánně, ale i vědomě, vyvine úsilí; při zadané práci dokončí, co započalo; dovede postupovat podle instrukcí a pokynů, je schopno dobrat se k výsledkům</p> <p>Komunikativní kompetence</p> <p>-průběžně rozšiřuje svou slovní zásobu a aktivně ji používá k dokonalejší komunikaci s okolím</p> <p>-ovládá dovednosti předcházející čtení a psaní</p>	

Organizační forma	Řízená činnost
Metody	Slovní (popis, rozhovor, brainstorming), názorně-demonstrační (práce s obrazovým materiálem)
Pomůcky	Text básně, obrázky

Popis aktivity:

Tato aktivita byla zaměřená především na práci s hláskami, konkrétně pak s hláskou „S“. V rámci této aktivity nejen děti určovaly počáteční hlásky, ale taky si připomněly určování počtu slabik, dále popisovaly obrázky ptáků nebo prováděly dechové cvičení, ke kterému byla právě využita již zmiňovaná hláška „S“.

Průběh aktivity:

Nejprve jsem dětem představila básničku (Příloha P VIII), která byla zaměřená na písmeno S.

J: „Děti, právě jsem vám přednesla básničku, která je zaměřená na toto písmeno. Ví někdo z vás, co je to za písmenko?“ (dětem jsem ukázala kartičku s velkým tiskacím S).

D: „To je písmenko S.“

J: „Správně. A v té básničce se vyskytovalo spousta zvířat. Vzpomene si někdo na některé?“

D: „Strakapoud.“ (na více si nevzpomněly)

J: „Já tu pro vás mám ještě tyto obrázky. Na obrázcích jsou zvířata, která se tam vyskytovala“

Dětem jsem postupně ukazovala obrázky reálných zvířat, přičemž jsem jim je chtěla postupně představit. Byla jsem až v šoku, když jeden chlapec ze skupiny zvládl pojmenovat úplně všechna zvířata. Jednalo se především o tato: slepýš, strakapoud, sýček (sova), slavík, straka a skřivan. Tento chlapec poznal všechny druhy ptáků. Když jsme si obrázky prošli, tak jsem děti vyzvala k tomu, aby mi popsaly vzhled některých zvířat.

J: „Děti, které zvířátko nemá nohy?“

D: „Had. Šnek. Slimák.“

J: „Správně. A které z těch, co jste mi teď řekli, je podobné tady tomu slepýši?“

D: „Had.“

J: „A víte, jak zvuk vydává had? (děti začaly syčet). My si teď jak ti hadi taky zasyčíme. Pořádně se nadechneme nosem a zkusíme dlouze zasyčet.“ (postupně jsme zkoušeli různá tempa)

Po dechovém cvičení jsme se vrátili zpět k hláskám. Dětem jsem ukazovala jednotlivé obrázky, u kterých určovaly počáteční hlásky a počet slabik, které jsme vytleskávali. Dalším úkolem bylo jmenovat další slova na S. Závěrem děti vybíraly ze skupin obrázků, které začínaly na tentýž písmeno.

Obrázek 6 Práce s hláskou "S"

3.6.7 Aktivita č. 7

Tabulka 10 *Aktivita č. 7*

AKTIVITA Č. 7		PRÁCE S INTONACÍ HLASU	
Datum realizace		14. 3. 2023	
Čas realizace		25 min.	
Věk dětí		5-7 let	
Charakteristika dětí		Jednalo se o skupinu 15 dětí. Ve skupině dětí se nacházela dívka, která má fyzické znevýhodnění, tudíž potřebuje k sobě asistentku, která ale během řízené činnosti nebyla přítomna. Dnes byly dětem v celku ukázněné, až na stálíci kluků. Děti dnes aktivita zaujala, přičemž jsem na nich viděla snahu, ale i zájem.	
Cíl z pohledu učitele		Rozvíjet u dětí komunikační dovednosti. Rozvíjet u dětí sluchovou percepci.	
Cíl z pohledu dítěte		Popsat obsah básně. Měnit výšku a intenzitu svého hlasu dle pokynů.	
Klíčové kompetence (RVP PV)		Komunikační kompetence -ovládá řeč, hovoří ve vhodně formulovaných větách, samostatně vyjadřuje své myšlenky, sdělení, otázky i odpovědi, rozumí slyšenému, slovně reaguje a vede smysluplný dialog -ovládá dovednosti předcházející čtení a psaní	
Organizační forma		Řízená činnost	
Metody		Slovní (popis, rozhovor), nácvik praktických dovedností	
Pomůcky		Text básně, obrázky, papírové kuličky	

Popis aktivity:

Tato aktivita je zaměřená na intonaci hlasu. To znamená, že děti budou zkoušet měnit výšku i tempo svého hlasu prostřednictvím říkadla, na kterém si to budou zkoušet. Před samotnou prací s hlasem jsme s dětmi dělali dechové cvičení.

Průběh aktivity:

Jako první jsem dětem představila říkadlo (Příloha P IX). Následně mi děti měly říci, o čem to říkadlo vlastně je. Říkadlo je záměrně krátké, aby si ho děti zapamatovaly v rámci jedné aktivity (několikrát jsme si ho zopakovali). Po zopakování jsem s dětmi předváděli kočku (hrbili jsme se). Dále jsem děti vyzvala k tomu, aby si lehly na břicha, na která jsem jim položila papírové kuličky. Úkolem dětí bylo zkoušet si zvednout kuličku břichem (hluboký nádech do nosu a pomalý výdech). Po ukončení dechového cvičení jsem dětem ukázala jednotlivé obrázky.

J: „Děti, mám tu pro vás 4 obrázky. Co je na tomto obrázku?“

D: „Myš.“

J: „Výborně. A jak se pohybuje myš? Rychle nebo pomalu?“

D: „Rychle“.

J: „Přesně tak. Proto, když vám ukážu obrázek myšky, tak budeme to říkadlo říkat co nejrychleji.“

Postupně jsme s dětmi probrali všechny obrázky (myš=rychle, šnek=pomalou, tygr=hlasitě, ryba=potichu/šeptem). Význam všech obrázků jsme ještě jednou zopakovali. Následně jsme zkoušeli říkadlo říkat různými způsoby, i v kombinaci.

Obrázek 7 Práce s intonací hlasu

3.6.8 Aktivita č. 8

Tabulka 11 *Aktivita č. 8*

AKTIVITA Č. 8	PŘEVYPRÁVĚNÍ DĚJE POHÁDKY
Datum realizace	15. 3. 2023
Čas realizace	25-30 min.
Věk dětí	5-7 let
Charakteristika dětí	Jednalo se o skupinu 17 dětí. Ve skupině dětí se nacházela dívka, která má fyzické znevýhodnění, tudíž potřebuje k sobě asistentku, která ale během řízené činnosti nebyla přítomna. Jelikož dnešní aktivitou byla pohádka, tak děti byly tak moc zaujaté, že dávaly všechny pozor, nebyly roztěkané, ale naopak velmi soustředěné.
Cíl z pohledu učitele	Rozvíjet u dětí paměť. Rozvíjet u dětí komunikační schopnosti.
Cíl z pohledu dítěte	Převyprávět děj pohádky. Odpovědět na otázky k pohádce.
Klíčové kompetence (RVP PV)	Komunikační kompetence - ovládá řeč, hovoří ve vhodně formulovaných větách, samostatně vyjadřuje své myšlenky, sdělení, otázky i odpovědi, rozumí slyšenému, slovně reaguje a vede smysluplný dialog - průběžně rozšiřuje svou slovní zásobu a aktivně ji používá k dokonalejší komunikaci s okolím
Organizační forma	Řízená činnost
Metody	Slovní (vyprávění, popis, rozhovor), názorně-
Pomůcky	demonstrační (práce s obrazovým materiálem)

	Text pohádky, obrázky, otázky k obsahu textu, USB, rádio
--	---

Popis aktivity:

V rámci poezie jsem tentokrát nepracovala s básní ani říkadlem, ale s pohádkou, která je ovšem napsaná ve verších (Příloha P X). Jedná se o pohádku „O Budulínkovi“ od Zdeňka Svěráka. Úkolem bylo převyprávění děje dle obrázkové osnovy (Příloha P XI), odpovídání na otázky k tématu (Příloha P XII) a poslech samotné pohádky (audio verze).

Průběh aktivity:

Nejprve jsem dětem přečetla kousek pohádky, záměrně ne celou. Po přečtení jsem se zeptala, kdo tu pohádku zná.

J: „Děti, já tu teď pro vás mám obrázky, které nám pomůžou k převyprávění této pohádky. Vždy vám ukážu jeden obrázek, vyberu jednoho z vás, ale jen toho, kdo bude chtít a ten mi řekne vždy kousek.“

Postupně jsme tak převyprávěli celý děj pohádky. Následně jsem dětem pokládala otázky, přičemž závěrem bylo ponaučení o tom, jak nemáme věřit cizím lidem a že nemáme nikomu cizímu otevírat a že bychom měli být poslušní. Závěrem byla relaxační chvíle, kdy si mohly děti i lehnout a poslouchaly tuto pohádku ve zpívané verzi.

Obrázek 8 Pohádka "O Budulínkovi"

4 EVALUACE PROJEKTU

Evaluace sady aktivit proběhla po kompletní realizaci a je složena ze dvou částí, a to z vlastní sebereflexe a z hodnocení učitelkou, která mě záměrně při realizaci pozorovala.

V rámci evaluace bylo potřebné stanovit kritéria, která byla hodnocená, jak mnou, tak i učitelkou. První částí je již zmiňovaná sebereflexe. Pro ni jsem stanovila celkem 4 kritéria. Jedná se o tyto kritéria: vhodnost aktivity, vhodnost pomůcek, aktivita dětí a naplnění cílů.

Druhou částí evaluace je hodnocení učitelkou, které proběhlo stejně jako sebereflexe. Každý den mi učitelka hodnotila danou aktivitu, a to na základě stejných kritérií, které byly zvolené i pro mou sebereflexi.

Po každodenním ukončení aktivity jsem dala prostor i dětem, aby mohly vyjádřit, zda se jim aktivita líbila či nikoliv a proč. Dále taky měly prostor se vyjádřit k tomu, co se i jim (nejen mně) povedlo. Hodnocení dětmi bylo každý den téměř stejné, přičemž z něho vyplývá, že se jim aktivity líbily. Nejvíce pak aktivita, kde měly možnost doprovodit říkadlo Orffovými nástroji nebo když měly možnost si vymyslet vlastní nesmysl v rámci seznámení se s nonsensovou poezií.

V následující kapitole najdeme zpracovanou jak sebereflexi, tak i hodnocení učitelkou. Zpracování je formou tabulek, které jsou vytvořeny ke každé aktivitě zvlášť.

4.1 Evaluace sady aktivit

4.1.1 Aktivita č. 1

Tabulka 12 *Sebereflexe aktivity č. 1*

Aktivita č. 1	Říkanka s pohybem
Vhodnost aktivity	Aktivita byla jednoduchá, ale splňovala účel. Díky tomu se ji děti zvládly naučit rychle, proto ani zapojení pohybu nebylo pro děti obtížné.
Vhodnost pomůcek	Pomůcky byly za mě zvoleny k tématu, příště bych upravila velikost obrázků.
Aktivita dětí	Děti se všechny aktivně zapojily, a to především i díky dobře zvolené motivaci.
Naplnění cílů	Myslím si, že prostřednictvím realizace se mi podařilo naplnit již stanovené cíle.

Tabulka 13 *Hodnocení aktivity č. 1 učitelkou*

Aktivita č. 1	Říkanka s pohybem
Vhodnost aktivity	Studentka zvolila jednoduchou aktivitu, která byla složena z činností, které děti zvládly. Zároveň se jednalo o říkadlo, které odpovídalo týdennímu tématu v naší MŠ.
Vhodnost pomůcek	Velikost obrázku by mohla být větší. Do motivace bych zapojila i kreslené sluníčko, protože některé děti reálné Slunce nepoznaly.
Aktivita dětí	Studentka zvolila vhodnou motivaci, kterou propojila i s pozorováním počasí venku. Děti byly tak dobře namotivovány a bez problémů plnily všechny zadané úkoly. Většina z nich se zapojovala dobrovolně.
Naplnění cílů	Prostřednictvím činností studentka naplnila všechny své stanovené cíle.

V rámci této aktivity se má sebereflexe i učitelky hodnocení téměř shoduje. V obou případech nastala shoda ve všech stanovených kritériích. Pouze u kritéria, které se týká vhodností pomůcek, nastal menší nesoulad, a to proto, že učitelka by zapojila k motivaci dětské obrázky, přičemž já jsem použila pouze reálný obrazový materiál.

4.1.2 Aktivita č. 2

Tabulka 14 *Sebereflexe aktivity č. 2*

Aktivita č. 2	Práce s obrázkovými rýmy
Vhodnost aktivity	Mým cílem bylo představit dětem rýmy. Na základě činností, které byly součástí této aktivity se mi podařilo dětem úspěšně tento pojem představit, přičemž zároveň došlo k ověření, zda děti pochopily, co RÝM je. Proto usuzuji, že aktivita splnila účel, tudíž byla vhodně zvolená.
Vhodnost pomůcek	Myslím si, že ačkoliv se jednalo o jednoduché pomůcky, tak svůj účel velmi dobře splnily. Opět bych volila větší formát obrázků. Velikost textu říkadla se mi kladně osvědčila. Sice neumí děti číst, ale viděla jsem, jak se snaží text říkadla i tak sledovat (při čtení jsem ukazovala prstem řádky, které čtu a ty děti sledovaly).
Aktivita dětí	Většina dětí se zapojovala, až na pár jedinců, kteří se i v jiné dny v MŠ téměř nezapojují. Děti velmi bavilo hledání rýmů. U první dvojice byla odezva menší, ale následně pochopily, o co se jedná, a tak se u dalších dvojic i u říkadla zapojovali téměř všichni.
Naplnění cílů	Myslím si, že na základě úspěšně zvládnutých činností, se mi podařilo naplnit stanovené cíle.

Tabulka 15 *Hodnocení aktivity č. 2 učitelkou*

Aktivita č. 2	Práce s obrázkovými rýmy
Vhodnost aktivity	K vzhledem stanoveným cílům studentka zvolila takové aktivity, prostřednictvím které se jí podařilo naplnit to, co chtěla. K tomuto záměru byly tyto aktivity zvoleny vhodně.
Vhodnost pomůcek	Pomůcky byly vhodně k aktivitám zvoleny, velikost obrázků by mohla být větší.
Aktivita dětí	Téměř většina dětí se do aktivity zapojovala, byly soustředěné a ochotné se naučit nové věci. Některé děti začaly být v průběhu nesoustředěné, protože je narušovali jiní. Studentka to vyřešila tím způsobem, že se neptala všech dětí najednou, ale zaměřila se právě na ty, kteří rušili, tudíž si ze situací poradila dobře i bez mé pomoci.
Naplnění cílů	Studentka naplnila své stanovené cíle.

U této aktivity jsme se s učitelkou nezávazně shodly. Jak já, tak i ona uvedla, že aktivita byla vhodně pro děti zvolena. Co se týká obrazového materiálu, tak jsme obě uvedly, že jejich velikost by měla být větší. U aktivity dětí i u naplnění cílů se naše hodnocení shoduje.

4.1.3 Aktivita č. 3

Tabulka 16 *Sebereflexe aktivity č. 3*

Aktivita č. 3	Rytmizace říkadla
Vhodnost aktivity	Vzhledem k stanoveným cílům si myslím, že aktivita byla zvolena správně. Záměrně bylo využito říkadlo, se kterým děti již pracovaly, tudíž ho znaly a ukázalo se, že to byla dobrá volba. Průběh této aktivity byl ale komplikovaný a překombinovaný, protože některé děti nepochopily, na jakou dobu mají se svými nástroji „hrát“, proto průběh této aktivity vnímám jako nevhodně zvolený.

Vhodnost pomůcek	Tato aktivita nebyla náročná na pomůcky. Pomůcky byly ale dle mého názoru zvoleny vhodně. Díky domácím nástrojům mělo každé dítě svůj názor, kterým rytmizovaly říkadlo.
Aktivita dětí	Při této aktivitě se ochotně zapojovaly všechny děti. Šlo vidět, že hra na jakýkoliv nástroj je velmi baví, tudíž z aktivity byly přímo nadšené. Našlo se i pár stejných jedinců, které aktivita nezaujala. Děti pečlivě poslouchaly mé pokyny, na které velmi dobře reagovaly.
Naplnění cílů	Myslím si, že se mi podařilo naplnit všechny cíle, a to prostřednictvím zvolených aktivit, které jsou vždy voleny na základě cílů.

Tabulka 17 *Hodnocení aktivity č. 3 učitelkou*

Aktivita č. 3 Rytmizace říkadla	
Vhodnost aktivity	Na základě cílů, které si studentka zvolila, byla aktivita zvolena dobře. Aktivitou splnila svůj záměr, který si stanovila.
Vhodnost pomůcek	Oceňuji, jak si studentka poradila s nedostatkem Orffovým nástrojů. Nástroje nahradila vařečkami a sáčky, které si přinesla. Dětem se pomůcky líbily, protože byly pro ně, co se týká rytmizace, nevšední.
Aktivita dětí	Děti se zapojovaly v průběhu celé aktivity. Na pokyny studentky se soustředily a snažily se pečlivě zadané úkoly plnit.
Naplnění cílů	Studentce se podařilo naplnit její stanovené cíle.

I tentokrát se hodnocení shoduje téměř ve všech kritériích. Zde nastává menší rozdíl pouze ve vhodnosti aktivity. Učitelka uvádí, že aktivita byla vhodně zvolena, neboť ji hodnotila pouze z pohledu svých stanovených cílů. Nýbrž i já ve své sebereflexi uvádím, že aktivita byla vzhledem k stanoveným cílům dobře zvolena, ale taktéž uvádím i důvod, díky kterému aktivita nebyla asi zvolena úplně vhodně. Průběh této aktivity byl komplikovaný a překombinovaný, tudíž při její realizaci vznikl zmatek.

4.1.4 Aktivita č. 4

Tabulka 18 *Sebereflexe aktivity č. 4*

Aktivita č. 4		Seznámení dětí s nonsensovou poezií
Vhodnost aktivity	Po ukončení aktivity usuzuji, že zvolená aktivita splnila svůj účel, protože prostřednictvím ní děti velmi dobře pochopily, jaký je smysl nonsensové poezie.	
Vhodnost pomůcek	Jako u předešlých aktivit, příště bych volila větší formát obrázků. Při tvorbě zdobnělin je vhodné zvolit jiné obrázky, neboť děti nepochopily zadání (místo zdobnělin tvořili řetězce-kráva a tele atd.).	
Aktivita dětí	Děti se zaujatě zapojovaly po celou dobu aktivity. Velmi je zaujala báseň, která nedávala smysl. Ihned byly schopné rozpoznat, co za nesmysly se v básni vyskytují. Nejvíce je ovšem bavil závěr aktivity, kdy mohly dané nebo vlastní nesmysly nakreslit.	
Naplnění cílů	Myslím si, že se mi podařilo naplnit všechny stanovené cíle.	

Tabulka 19 *Hodnocení aktivity č. 4 učitelkou*

Aktivita č. 4		Práce s nonsensovou poezií
Vhodnost aktivity	Jelikož chtěla studentka děti s nonsensovou poezií pouze seznámit, tak zvolila jednoduchou aktivitu, která ale splnila účel.	
Vhodnost pomůcek	Studentka by měla zvolit větší formát obrázků, aby na ně viděly všechny děti dostatečně.	
Aktivita dětí	Děti se do aktivity studentky zapojovaly, byly soustředěné a spolupracovaly.	
Naplnění cílů	Studentce se podařilo naplnit její stanovené cíle.	

Tuto aktivitu hodnotím jako jednu z těch, která měla u dětí velký úspěch. Aktivita byla vhodně zvolena, a to díky své jednoduchosti. Co se týká vhodnosti obrázků, obě uvádíme opět stejný problém, kterým je velikost. Jelikož jsem měla všechen obrazový materiál nachystaný dopředu, tak se tato chyba vyskytuje u téměř všech aktivit. Dále by bylo příště vhodné zvolit jiné obrázky (než zvířata) k tvorbě zdobnělin, protože místo nich děti uváděly dvojici-samice a mládě. U aktivity dětí a naplnění cílů se nachází mezi sebereflexí a hodnocením učitelkou shoda.

4.1.5 Aktivita č. 5

Tabulka 20 *Sebereflexe aktivity č. 5*

Aktivita č. 5	
Prstohrátky	
Vhodnost aktivity	V rámci této aktivity bylo zvoleno říkadlo, které bylo doprovázeno pohyby prstů, které znázorňovaly jednotlivé slabiky v říkadle. Dále následoval grafomotorický list, tudíž si myslím, že tyto „prstohrátky“ byly v rámci tohoto účelu zvoleny správně, jelikož si při nich děti rozvíčily prsty. Na druhou stranu ale byla tato aktivita pro děti náročná, protože jim nešlo spojit určité prsty k sobě, proto jsem musela improvizovat.
Vhodnost pomůcek	K této aktivitě byl potřebný pouze pracovní list. Pracovní list byl přizpůsoben věku dětí.
Aktivita dětí	Většina dětí se zapojovala, až na některé jedince (stále ty stejné). U této aktivity měla problém dívka s tělesnou vadou, kdy ji práce s prsty nešla, ačkoliv se to snažila alespoň vyzkoušet. Práce s prsty ale nešla i dalším dětem, zejména těm 5-letým. Grafomotorický list zvládly hravě všechny děti, dokonce i tato dívka s omezením.
Naplnění cílů	Stanovené cíle se mi podařilo dle mého názoru naplnit.

Tabulka 21 *Hodnocení aktivity č. 5 učitelkou*

Aktivita č. 5	Prstohrátky
Vhodnost aktivity	Studentky záměrem bylo to, aby si děti rozcvičily ruce před vyplňováním grafomotorického listu. Oceňuji její nápad, kdy zvolila jiné říkadlo, než je běžné. K tomuto účelu je aktivita vhodná.
Vhodnost pomůcek	Pracovní list odpovídal věku dětí.
Aktivita dětí	Téměř všechny děti spolupracovaly. Některé děti odrazovala náročnost práce s jejich rukama, ale díky rychlé reakci studentky se nakonec znovu k činnosti připojily.
Naplnění cílů	Studentka naplnila cíle, které si stanovila.

Aktivita byla vhodně zvolena vzhledem k svému záměru, kterým bylo rozcvičení rukou před vyplněním grafomotorického listu. Ve své sebereflexi ještě uvádím náročnost pohybů prstů, které vnímám jako zápornou stránku této aktivity. Spojení daných prstů bylo pro většinu dětí obtížné, nejvíce pro dívku s fyzickým omezením. Proto bylo potřebné ihned zareagovat a vymyslet vhodnou alternativu. V ostatních kritériích se s učitelkou shoduji. Myslím si, že vhodnost pomůcek byla v pořádku a stanovené cíle se mi podařilo naplnit.

4.1.6 Aktivita č. 6

Tabulka 22 *Sebereflexe aktivity č. 6*

Aktivita č. 6	Seznámení dětí s hláskou „S“
Vhodnost aktivity	Myslím si, že tato zvolená aktivita splnila maximálně svůj účel. Jednotlivé činnosti v rámci ní byly dle mého názoru zvoleny dobře.
Vhodnost pomůcek	Zvolila bych příště větší formát obrázků.
Aktivita dětí	U této aktivity si zapojily skoro všechny děti. Děti byly zvědavé a chtěly ukázat své znalosti v této oblasti. Pečlivě naslouchaly a plnily všechny zadané úkoly.
Naplnění cílů	Podařilo se mi naplnit všechny cíle.

Tabulka 23 *Hodnocení aktivity č. 6 učitelku*

Aktivita č. 6 Seznámení dětí s hláskou „S“	
Vhodnost aktivity	Tato aktivita a jednotlivé činnosti v rámci ní byly zvoleny velmi vhodně, vzhledem ke stanoveným cílům studentkou.
Vhodnost pomůcek	Obrázky byly hezké, ale opět malé.
Aktivita dětí	Děti se studentkou spolupracovaly i komunikovaly. Všechny zadané úkoly se snažily pečlivě plnit.
Naplnění cílů	Studentka naplnila cíle, které si stanovila.

Vhodnost aktivity byla dle mého názoru i dle názoru učitelky velmi dobře zvolená. Aktivita byla tvořena tak, aby ji děti daného věku zvládaly. Pomůcky byly rovněž dobře zvoleny, až na jejich malou velikost. Jelikož aktivita děti bavila, tak se rády do činností zapojovaly. Zvolené cíle se dle mě i učitelky podařilo naplnit.

4.1.7 Aktivita č. 7

Tabulka 24 *Sebereflexe aktivity č. 7*

Aktivita č. 7 Práce s intonací hlasu	
Vhodnost aktivity	Jelikož jsem s dětmi chtěla pracovat s jejich hlasem, musela jsem zvolit k němu říkanku, která je krátká, tudíž by se ji zvládly naučit velmi rychle. Pro provedení aktivity se mi osvědčilo, že to byla dobrá volba. Myslím si, že tato aktivita byla i vhodná vzhledem k věku dětí.
Vhodnost pomůcek	Obrázky byly vhodnou pomůckou při práci s hlasem, jen opět malé.
Aktivita dětí	Děti se aktivně zapojovaly. Dle výrazů dětí usuzuji, že je ale práce s jejich hlasem bavila, protože to bylo pro ně něco jiného. Při této aktivitě se i hodně nasmály, zejména, když jsem jim zadávala dvě kritéria naraz.
Naplnění cílů	Myslím si, že jsem naplnila všechny stanovené cíle.

Tabulka 25 *Hodnocení aktivity č. 7 učitelkou*

Aktivita č. 7 Práce s intonací hlasu	
Vhodnost aktivity	Na základě zvolených cílů studentkou, je tato aktivita k jejich naplnění vhodná. Vhodná je i pro skupinu dětí ve věku od 5-7 let.
Vhodnost pomůcek	Líbilo se mi, že studentka dětem připravila obrázkovou pomůcku, která jim pomohla při práci s jejich hlasem.
Aktivita dětí	Děti se studentkou spolupracovaly, plnily všechny úkoly, při kterých vyvinuly svoji snahu.
Naplnění cílů	Cíle studentka naplnila prostřednictvím aktivity.

Tuto aktivitu hodnotím jako jednu z nejjednodušších aktivit, a proto aktivitu společně s učitelkou vnímáme jako za velmi vhodnou, protože ji zvládaly všechny děti. U vhodnosti pomůcek učitelka vyzdvihla to, že obrázky dětem usnadnily práci s hlasem, protože se díky nim lépe orientovaly. Aktivita dětí byla na dobré úrovni a cíle byly naplněny.

4.1.8 Aktivita č. 8

Tabulka 26 *Sebereflexe aktivity č. 8*

Aktivita č. 8 Vyprávění děje dle obrázkové osnovy (veršovaná pohádka)	
Vhodnost aktivity	Záměrem této aktivity bylo představení dětem jiný veršovaný text, než je říkadlo, básnička. Dalším záměrem bylo rozvíjení komunikačních dovedností a taky porozumění textu. Na základě těchto účelů si myslím, že aktivita byla zvolena vhodně.
Vhodnost pomůcek	Myslím si, že nachystané pomůcky k obrázkové osnově byly vhodně připraveny. Byly barevné a vystihovaly děj pohádky.
Aktivita dětí	Děti pohádka zaujala, ačkoliv ji znají. Myslím si, že to bylo tím, že byla ve veršované podobě. U pohádky byly po celou

	dobu děti tiché a napjaté. Taky velmi dobře zvládly převyprávět a dovyprávět její děj.
Naplnění cílů	Myslím si, že jsem opět naplnila všechny stanovené cíle.

Tabulka 27 *Hodnocení aktivity č. 8 učitelkou*

Aktivita č. 8	Vyprávění děje dle obrázkové osnovy (veršovaná pohádka)
Vhodnost aktivity	Vzhledem k účelům studentky je tato aktivita vhodná. Pohádka byla taková, že ji znají všechny děti, tudíž tuto činnost zvládali všichni.
Vhodnost pomůcek	Pomůcky měla studentka vhodné a pěkné.
Aktivita dětí	Děti spolupracovaly a do vyprávění děje se velmi aktivně zapojovaly.
Naplnění cílů	Studentka své cíle naplnila.

U této aktivity nastala úplná shoda ve všech stanovených kritériích. I přesto, že téměř všechny děti pohádku znají, byly zvědavé a napjaté, protože byla ve veršované formě, tudíž to bylo opět pro děti něco nového. Jako pomůcky jsem měla obrázky dějové posloupnosti, které dětem pomohly při převyprávění děje. Cíle se mi podařilo naplnit.

4.1.9 Komparace mezi vlastní sebereflexí a hodnocením učitelkou

SEBEREFLEXE	HODNOCENÍ UČITELKOU
<p>Klady</p> <ul style="list-style-type: none"> -naplnění všech stanovených cílů -pomůcky odpovídaly daným aktivitám -u některých aktivit byla motivace na dobré úrovni -většina aktivit odpovídala věkové skupině dětí 	<p>Klady</p> <ul style="list-style-type: none"> -studentka měla vždy pečlivě nachystané pomůcky -naplánované aktivity odpovídaly věkové skupině dětí -přístup k dětem byl na velmi dobré úrovni -studentka naplnila všechny její stanovené cíle
<p>Zápory</p> <ul style="list-style-type: none"> -velikost pomůcek byla velmi malá -u některých aktivit jsem mohla zvolit lepší motivaci -některé aktivity jsem mohla rozšířit o další činnosti (např. o pohybové) -aktivita „Prstohrátky“ byla pro děti náročná -náročnost postupu při rytimizaci říkadla -zvolení jiných obrázků u tvorby zdobnělin (viz aktivita č. 4) 	<p>Zápory</p> <ul style="list-style-type: none"> -všechny nachystané obrázky byly opravdu malé, formát by měl být o dost větší -zařadit dětské obrázky (např. sluníčka) -časová náročnost by mohla být delší (klidně i 60 minut)

Co se týká porovnání mezi mou vlastní sebereflexí a hodnocením učitelkou, tak si myslím, že jsme se nezávazně na sobě shodly jak ve vytyčených kladech, tak i záporech. Mezi klady z mého pohledu řadím to, že se mi podařilo naplnit všechny stanovené cíle. Celý průběh realizace proběhl za mě v pořádku, a to díky vhodně zvolené motivaci a odpovídajícím pomůckám. Ačkoliv jsem se snažila aktivity tvořit tak, aby je zvládly děti od 5 do 7 let, tak i přesto jsem se při realizaci potýkala občas s tím, že některé aktivity byly těžší a většina dětí měla s jejich náročností problém. Jednalo se spíše o pětileté děti, ale i přesto to vnímám jako zápornou stránku. Dalším záporným bodem je náročnost postupu při rytimizaci říkadla, kdy postup byl pro děti matoucí a náročný. Po realizaci jsem si zpětně uvědomila, že některé

aktivity by se daly obohatit o lépe zvolené činnosti. Největším problémem z mé strany byla nevhodná velikost obrazového materiálu, který byl velmi v malém formátu.

Co se týká hodnocení učitelkou, jak jsem již zmiňovala, tak jsme se téměř ve všem shodly. Troufám si říci, že její hodnocení bylo mírnější, než-li má sebereflexe. Jako kladné stránky učitelka uvedla naplnění všech stanovených cílů, hezké pomůcky, hezký přístup k dětem. Dále taky do kladů uvedla to, že aktivity byly zvoleny jednoduše, tudíž tak, aby je zvládly děti v tomto věkovém rozmezí. Mezi zápory naopak uvedla nevhodnou velikost obrazového materiálu, přičemž zde nastala společná shoda. Dalším záparem bylo nezařazení dětského obrazového materiálu nebo krátké časové rozmezí jednotlivých aktivit. Zde jsme se vzájemně s učitelkou neshodly, neboť mi doporučila, abych dětem příště ukázala například dětské sluníčko (slunce s obličejem aj.). Co se týká časové náročnosti, tak si učitelka představovala, že budu mít každou aktivitu alespoň na 60 min, neboť takhle u nich trvá běžná řízená činnost. Po mé realizaci této sady jsem ale názoru, že pozornost dětí by už byla na hodně nízké úrovni, pokud by aktivity trvaly delší dobu, než je 30 minut.

5 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Jak jsme se již výše mohli dočíst, tak evaluace byla rozdělena na vlastní sebereflexi a hodnocení učitelkou. Celková realizace sady byla zhodnocena prostřednictvím kladů a záporů, které jsem vyhodnotila já i učitelka. Na základě toho mi vplynuly potřebné informace k tomu, abych stanovila dané doporučení pro praxi.

Sada aktivit byla realizována v rámci řízené činnosti, která se ukázala jako vhodnou organizační formou, neboť jsem mohla aktivity provádět s různým počtem dětí, tudíž mi při realizaci nevadilo, když se počet dětí každý den lišil. Aktivity jsou ale celkem variabilní, takže by se daly určitě realizovat i v rámci jiné organizační formy, rovněž tak se dají velmi dobře upravovat a přizpůsobovat (přidání dalších navazujících činností). Za důležité považuji i nachystání vhodných pomůcek, které bych příště volila pestřejší, než-li pouze obrazový materiál, který jsem používala ve velké míře. Zde stojí určitě za zmínku, že obrazový materiál musí být opravdu velký, aby na něho všichni dobře viděli i ze vzdálenějších míst. Co se dále týká obrázků, určitě bych dětem představila reálnou podobu toho, co jim chceme ukázat. Ačkoliv se může stát, že děti nepoznají např. daného ptáka či Slunce, tak alespoň získají reálné poznatky o jeho vzhledu.

U všech aktivit je důležitá prvotní a dostatečná motivace, prostřednictvím které u dětí získáme pozornost a zájem o činnosti. Při plánování aktivit je vhodné je seřadit tak, aby se začalo nejjednodušší aktivitou a skončilo tou nejtěžší. U některých aktivit doporučuji zařadit taková říkadla či básně, která děti již znají, protože neznalost textu může tak komplikovat celý průběh. Konkrétně u rytmizace říkadla jsem sama zvolila říkadlo, jehož text děti už znaly, tudíž se mohly plně soustředit pouze na nácvik rytmizace. Na základě provedení této aktivity doporučuji zjednodušit její průběh, neboť při jeho překombinování docházelo k chaosu a rytmizace tak nebyla dle mých představ úplně efektivní. U aktivity, která byla zaměřená na práci s prsty doporučuji dopředu řádně promyslet, zda se jedná o pohyby, které děti zvládnou, protože jsem zjistila, že spojení daných prstů dělá i starším dětem obtíže, proto je nutné zvolit jednodušší a nepřekombinované pohyby.

Časová náročnost těchto aktivit je za mě optimální a zde bych osobně nic neměnila. Pokud by ale bylo potřebné aktivity prodloužit na delší čas, tak bych určitě zapojila ke každé pohybovou činnost, neboť by děti, vzhledem k charakteru aktivit, začaly ztrácet pozornost.

Na závěr doporučuji u každé aktivity provést rekapitulaci toho, co jsme se v rámci nich naučily, díky tomu si ověříme, zda se nám podařilo naplnit naše cíle a zda si děti odnesly nové poznatky.

ZÁVĚR

V této bakalářské práci jsme se mohli dozvědět, že pojem gramotnost je stále novým pojmem, který se ještě nedostal do celého světa. Jelikož dochází k neustálým proměnám v různých sférách, není tento pojem stále univerzálně definován. V návaznosti na tento pojem jsme se mohli v další podkapitole dočíst o čtenářské pregramotnosti a gramotnosti, kterou vnímám jako jednu z několika oblastí, které se v mateřských školách rozvíjí téměř dennodenně. V rámci těchto pojmů jsem popisovala rozdíly, kterými se čtenářská pregramotnost a gramotnost od sebe liší, dále jsem popsala taky vnitřní a vnější faktory. Jedním z faktorů je i podnětné prostředí, které by měla poskytovat nejen rodina, ale i mateřská škola, proto jsem se v jedné podkapitole věnovala i tomuto tématu.

V druhé kapitole jsme si mohli všimnout, že jsem se zabývala dětskou literaturou. Zde jsem nejprve charakterizovala všeobecně dětskou literaturu, přičemž jsem rovněž zmínila i odlišnosti, díky kterým poznáme dětskou literaturu od literatury pro dospělé. V rámci charakteristiky dětské literatury jsem se dále věnovala jejím funkcím, a to z pohledu několika autorů, přičemž jsme se mohli dočíst, že se autoři v některých funkcích shodují. Jedná se o funkci výchovnou a vzdělávací. Jak již vyplývá z názvu mé bakalářské práce, tak jsem se dále věnovala blíže básnické tvorbě. V této podkapitole jsme se mohli dočíst o žánrech, které spadají do poezie. Mohli jsme se taktéž dočíst o tom, jak básnická tvorba pro děti vznikla a k čemu byla dříve, ale i dnes využívaná. Jelikož spousta této tvorby vychází ze slovesného folkloru, proto jsem se nadále věnovala žánrům, které z něho vycházejí. V této podkapitole jsme mohli zjistit, že mezi tyto žánry patří například ukolébavky, rozpočítadla, hádanky, či říkadla, která splňují pragmatickou a zábavnou funkci. Na konci druhé kapitoly jsme si mohli všimnout, že se nachází stručná charakteristika pěti známých českých autorů, kteří tvořili básnickou tvorbu pro děti.

V druhé části této práce, tedy praktické, jsme si jistě všimli, že se nachází sada aktivit. Tato sada se skládala z 8 aktivit, které byly zaměřené na práci s veršovanými texty. Realizace probíhala v MŠ, která se nachází ve Zlínském kraji a subjekty realizace byly děti ve věku od 5 do 7 let. Celková doba realizace probíhala 8 dnů, což znamená, že každá aktivita byla realizována v jeden den, a to v rámci řízené činnosti. V podkapitole, ve které jsem se věnovala obsahu realizace, jsme mohli najít konkrétní výstupy z dané aktivity.

Po ukončení realizace byla provedena vlastní sebereflexe a hodnocení učitelkou. Tyto dva druhy evaluace byly společně porovnány prostřednictvím kladů a záporů, které se stahovaly na realizaci jako na celek. Na základě komparace bylo provedeno doporučení pro praxi, které je poslední kapitolou této bakalářské práce.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Babiaková, S., & Venzelová, J. (2017). Skúmanie detských prekonceptov o fenoménoch jazykovej a literárnej gramotnosti. *Gramotnost, pregramotnost a vzdelávaní, 1(2)*, 23–42.
- Balcarová, V. (2018). *Nejznámější lidová říkadla: obrázkové čtení*. Praha: Bambook.
- Besedová, P. (2014). *Literatura pro děti a mládež ve výuce cizích jazyků*. Hradec Králové: Gaudeamus.
- Bláhová, K., Honzová, L., Míčková, J., & Valtrová, I. (2016). *Rozvíjíme děti s využitím příběhů a veršů*. Praha: Raabe.
- Cibáková, D. (2019). Rozvíjanie čitateľskej pregramotnosti. *Gramotnost, pregramotnost a vzdelávaní 3(2)*, 7-19.
- Čeňková, J. (2006). *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál.
- Fasnerová, M. (2018). *Prvopočáteční čtení a psaní*. Praha: Grada.
- Jelínková, H. (2001). *Kouzelná abeceda*. Praha: Jiří Buchal-BB art.
- Kainar, J. (2005). *Nevídáno neslýcháno*. Praha: Albatros.
- Košek Bartošová, I. (2014). *Metody nácviku elementárního čtení*. Hradec Králové: Gaudeamus.
- Kryčová, M. (2018)]. *Činnosti k rozvoji řečových dovedností dětí v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe.
- Laufková, V. (2018). Čtenářská gramotnost z pohledu rámcových a školních vzdělávacích programů. *Gramotnost, pregramotnost a vzdelávaní, 2(1)*, 29–61.
- Peterka, J. (2007). *Teorie literatury pro učitele* (3. vyd). Jíloviště: Mercury Music & Entertainment.
- Šubrtová, M., & Chocholatý, M. (2012). *Slovník autorů literatury pro děti a mládež*. Praha: Libri.
- Toman, J. (2008). *Konstanty a proměny moderní české poezie pro děti: tvorba, recepce, reflexe*. České Budějovice: Vlastimil Johanus.

Tomášková, I. (2015). *Rozvíjíme předčtenářskou gramotnost v mateřské škole: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*.

Praha: Portál.

Uhlíř, J., & Svěrák, Z. (2006). *Mám v hlavě myš Lenku* (2. vyd). Havlíčkův Brod:

Fragment.

Vraštilová, O. (2014). *Dětská literatura a čtenářská gramotnost v cizím jazyce*. Hradec

Králové: Gaudeamus.

Zinnerová, M. (2005). *Hádky a básničky pro celý rok* (2. vyd). V Praze: Egmont ČR.

Zahraniční zdroje

Chandra, D. (2021). *Reading Literacy in the World* [Online]. Surabaya: Faculty of marine technology. Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/355981635_Reading_Literacy_In_The_World.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

MŠ mateřská škola

např. například

aj. a jiné

tzn. to znamená

J já

D děti

RVP ZV Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

RVP PV Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 <i>Skládání sluniček</i>	36
Obrázek 2 <i>Říkadlo s obrázkovými rýmy</i>	39
Obrázek 3 <i>Rytimizace říkadla</i>	42
Obrázek 4 <i>Výtvarné zpracování nonsensové básně</i>	45
Obrázek 5 <i>Prstohrátky</i>	47
Obrázek 6 <i>Práce s hláskou "S"</i>	50
Obrázek 7 <i>Práce s intonací hlasu</i>	52
Obrázek 8 <i>Pohádka "O Budulínkovi"</i>	54

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 <i>Časový harmonogram aktivit</i>	30
Tabulka 2 <i>Didaktické strategie aktivit</i>	31
Tabulka 3 <i>Cíle aktivit</i>	33
Tabulka 4 <i>Aktivita č. 1</i>	34
Tabulka 5 <i>Aktivita č. 2</i>	37
Tabulka 6 <i>Aktivita č. 3</i>	40
Tabulka 7 <i>Aktivita č. 4</i>	43
Tabulka 8 <i>Aktivita č. 5</i>	46
Tabulka 9 <i>Aktivita č. 6</i>	48
Tabulka 10 <i>Aktivita č. 7</i>	51
Tabulka 11 <i>Aktivita č. 8</i>	53
Tabulka 12 <i>Sebereflexe aktivity č. 1</i>	56
Tabulka 13 <i>Hodnocení aktivity č. 1 učitelkou</i>	56
Tabulka 14 <i>Sebereflexe aktivity č. 2</i>	57
Tabulka 15 <i>Hodnocení aktivity č. 2 učitelkou</i>	58
Tabulka 16 <i>Sebereflexe aktivity č. 3</i>	58
Tabulka 17 <i>Hodnocení aktivity č. 3 učitelkou</i>	59
Tabulka 18 <i>Sebereflexe aktivity č. 4</i>	60
Tabulka 19 <i>Hodnocení aktivity č. 4 učitelkou</i>	60
Tabulka 20 <i>Sebereflexe aktivity č. 5</i>	61
Tabulka 21 <i>Hodnocení aktivity č. 5 učitelkou</i>	62
Tabulka 22 <i>Sebereflexe aktivity č. 6</i>	62
Tabulka 23 <i>Hodnocení aktivity č. 6 učitelku</i>	63
Tabulka 24 <i>Sebereflexe aktivity č. 7</i>	63
Tabulka 25 <i>Hodnocení aktivity č. 7 učitelkou</i>	64
Tabulka 26 <i>Sebereflexe aktivity č. 8</i>	64
Tabulka 27 <i>Hodnocení aktivity č. 8 učitelkou</i>	65

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I: INFORMOVANÝ SOUHLAS

Vážení rodiče,

jmenuji se Eliška Zvonková a jsem studentkou 3. ročníku na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, kde studuji obor Učitelství pro mateřské školy. V rámci ukončení studia píšu bakalářskou práci, která nese název „Práce s poezií pro děti v mateřské škole“ pod vedením PhDr. Hany Navrátilové, Ph.D.

Chtěla bych se tímto na Vás obrátit s prosbou o zapojení Vašeho dítěte do sady aktivit, které jsou součástí mé praktické části v bakalářské práci. Jednalo by se o 8 aktivit, které jsou zaměřené na práci s říkadly a básněmi. Všechna získaná data z realizace budou použita pouze pro účely mé bakalářské práce.

V mé práci by byly použity fotografie a nahrávky hlasu Vašeho dítěte, které budou vycházet z realizace této sady aktivit. Anonymita Vašeho dítěte by byla zachována (jméno, zakrytý obličej, popřípadě jiné citlivé údaje).

Předem Vám děkuji za Vaši ochotu a důvěru.

Eliška Zvonková

Jméno Vašeho dítěte:

Souhlasím s účastí mého dítěte při realizaci sady aktivit.

ANO

NE

Souhlasím s pořízením fotografií a nahrávek hlasového záznamu mého dítěte a se zveřejněním těchto dat v bakalářské práci s názvem „Práce s poezií pro děti v mateřské škole“.

ANO

NE

V....., dne.....

Podpis zákonného zástupce dítěte.....

PŘÍLOHA P II: ŘÍKANKA S POHYBEM

Volám tě sluničko

Volám tě, sluničko, haló, haló,
(ruce k ústům, jako když voláme
daleko)

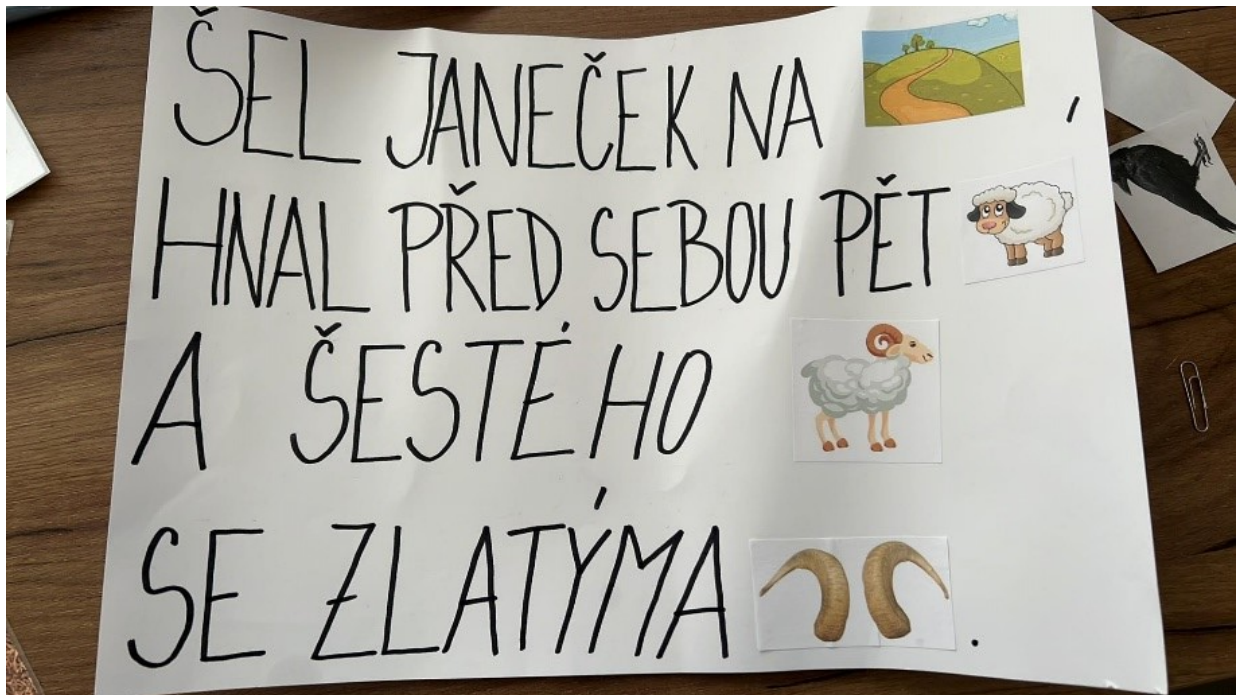
tepla je na světě málo, málo,
(mneme si ruce, jako když je
zahříváme)

vylez a rozežeň mraky, mraky
(ruce do vzpažení, mávají ze strany
na stranu)

a já ti pomůžu taky, taky.
(ukazujeme na sebe).

PŘÍLOHA P III: ŘÍKADLO S OBRÁZKOVÝMI RÝMY

PŘÍLOHA P VI: RYTMIZACE ŘÍKADLA

ŠEL JANEČEK NA KOPEČEK,
● — — — ● — — —

HNAL PŘED SEBOU PĚT OVEČEK
● — — — — ● — — —

A ŠESTÉHO BERANA
● — — — — ● — — —

SE ZLATÝMA ROHAMA.
● — — — — ● — — —

● ŤUKÁME VAŘEČKAMI NEBO DŘÍVKY.

— ŠUSTÍME SÁČKY.

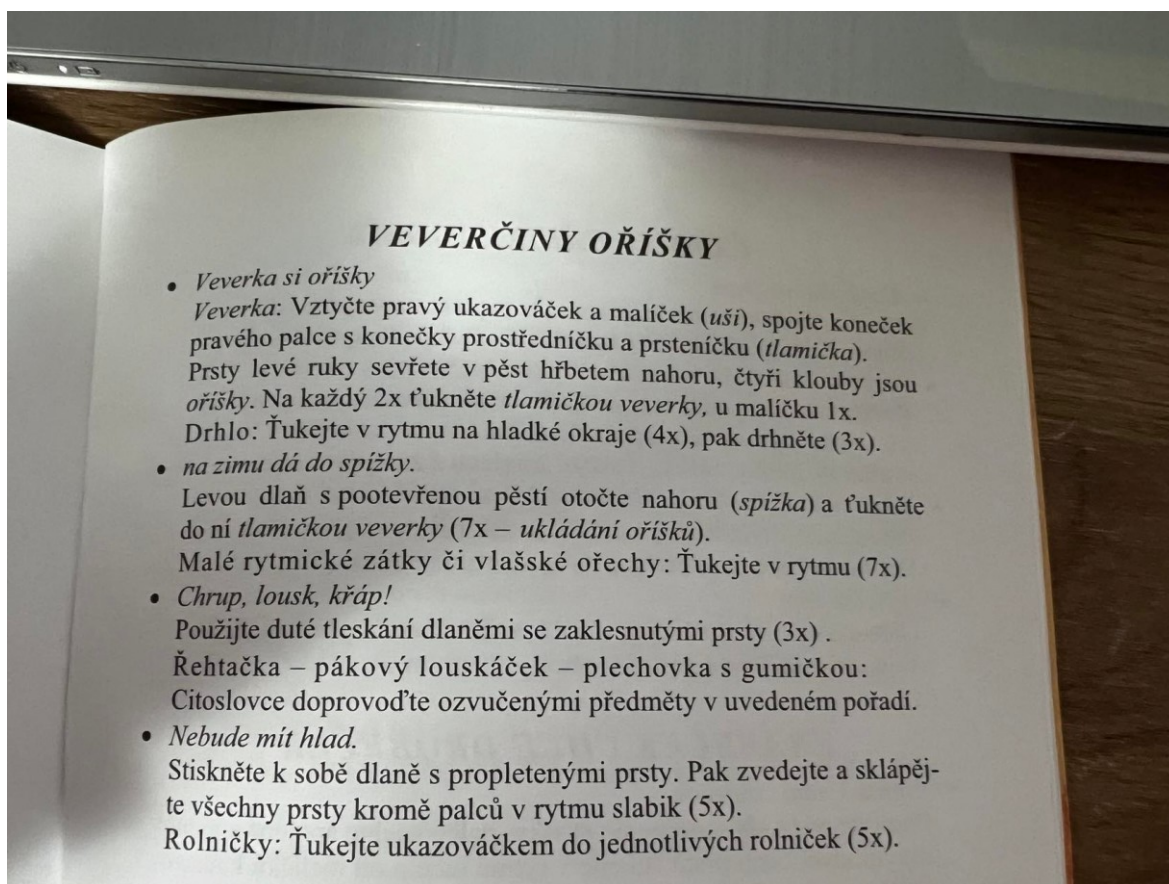
PŘÍLOHA P V: NONSENSOVÁ BÁSEŇ

*Na jabloni hrušky zrají,
na piano žáby hrají,
kočka píše úkoly,
kohoutek jde do školy,
ryba pije limonádu,
kráva nosí rohy vzadu.
(Kainar, 2005).*

PŘÍLOHA P VI: HÁDANKA A ŘÍKADLO

Maličké zvířátko
zrzavý kožíšek
spořádá zakrátko
lískový oříšek.

Maličké zvířátko
je tahle čiperka,
větvičku přeskočí
i když je nevelká.

PŘÍLOHA P VII: GRAFOMOTORICKÝ LIST

herfst

trek de lijnen over

The worksheet contains five rows of tracing exercises. Each row begins with a line drawing of a squirrel on the left and an acorn on the right. The dashed lines between them represent the following patterns:

- Row 1: Four connected arches.
- Row 2: A zigzag line.
- Row 3: A wavy line.
- Row 4: A series of overlapping loops.
- Row 5: A series of overlapping circles.

PŘÍLOHA P VIII: BÁSNIČKA S PÍSMENEM „S“

Kočičí razítka

Spadla kočka do komína!

Babička nám ruce spíná.

Všude máme-čičiči,

černé tlapky kočičí.

PŘÍLOHA P X: O BUDULÍNKOVI

TEXT:

Sotva Budulínek
vymotal se z plínek,
šel na vychování
do chaloupky v stráni
u lesa tmavého,
velmi hlubokého.

S babičkou a s dědou
zdravý život vedou,
lesní plody jedí,
večer spolu sedí
u stolu velkého
z dřeva borového.

Babička zašla do spíže
a najednou kouká,
prázdný je pytlík od rýže,
taky došla mouka.

Dědečku, není vyhnutí,
půjdem nakupovat.
Budulínku, teď řeknu ti,
jak se musíš chovat.

Budeš tu celý den sám,
na másle ti udělám
hrášek, hrášek, hrášek lahodný,
slíbíš-li nám, že budeš hodný.

Budu-, Budu-, Budulínku,
budeš hodný kluk?
Budu, budu, na mou duši,
budu, ani muk.

Na srdce ti klademe,
až ve městě budeme,
nesmíš, nesmíš dveře otvírat,
mohly by se hrozné věci stát.

Starouškové zlatí,
co slíbím, to platí.
Nebojte se o mě,
že budu sám v domě
u lesa tmavého,
velmi hlubokého.

Přijďte třeba za tmy,
vždyť jsem samostatný.
Nikoho nepustím,
do hrášku se pustím
u stolu velkého
z dřeva borového.

A tak šli po cestě,
brzy byli ve městě.
Tady je třeba povědět,
že babičku s dědou
živila hudba spoustu let
a leccos ještě svedou.

Babička hraje na bicí
děl na housle umí,
před sebou mají krabici
na pětikoruny.

Přispějte prosím na rýži
a na mouku hladkou.
Dřív, než se večer přiblíží,
musíme domů zkratkou.

Lidí je plné náměstí,
každý něco hodí,
doma však číhá neštěstí,
kolem domku chodí.

Obchází tam a sem,
liška s dlouhým ocasem.
Na dveře ťuky-ťuk,
strachuje se malý kluk.
Na stole kašičku,
v těle malou dušičku.

Budulínku, dej mi hrášku,
povozím tě na ocásku.
Povozím tě po bytě,
otevři mi, prosím tě.

PŘÍLOHA P XI: OBRÁZKOVÁ OSNOVA

PŘÍLOHA P XII: OTÁZKY K TEXTU

Jaké postavy se v pohádce objevují?

Zkusíte popsat jaký byl Budulínek

Jaká byla liška?

Kam odešla babička s dědečkem?

Co jim Budulínek slíbil?

Co chtěla liška od Budulínka ochutnat?

Co mu za to slíbila?

Kam liška odnesla Budulínka?

Jak ho babička s dědečkem vysvobodili?

Na jaký hudební nástroj při tom hráli?

A co se stalo s liškami?

Věděli byste, co udělal Budulínek špatně?